N°. 45. Donderdag 19 Januari 1905. 4de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05

Prijs der advertentiën.

Per regel		ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	.	- 0.09
» » » 1000 »	.	- 0.08
» » » 3000 »	.	- 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Wnd Secretaris*, H. L. VORSTENBOS, **42 Witte de Withstraat,** beiden Den Haag.

Voor de **Administratie,** ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats,** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat.** voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4,*** beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Een Inteekenbiljet voor het lidmaatschap vindt men op de 2de pag. van het Bijblad.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Concert VAN DE WALL.

Woensdag 25 Januari 1905, 's avonds ten 8 ure in het gebouw **Diligentia** Lange Voorhout, Den Haag

MUZIEKAVOND,

werken van CONSTANT VAN DE WALL, waaronder:
a. **Javaansche Rhapsodie,** No. 1 voor piano,
b. **Fragmenten uit het Javaansche muziekdrama Attima.**

Inlichtingen te bekomen en plaatskaarten te koop à f 2.—, f 1.50 en f 1.— bij G. H. VAN ECK, muziekhandel Vlamingstraat en F. J. WEYGAND, Zoutmanstraat.

II. Vereeniging „Moederland en Koloniën."
OPENBARE ALGEMEENE VERGADERING **op Vrijdag 20 Januari 1905**, des avonds te **8** uur, in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt te 's Gravenhage
Voordracht van den heer heer H. J. MARTIJN, voormalig koopman te Penang, over de handelstoestanden en de handelsbelangen in de Nederlandsche Koloniën, speciaal ter Oost- en Noordkust van Soematra, vergeleken met die in de naburige Engelsche Koloniën. (Straits-Settlements).
Voor introductie gelieve men zich te wenden tot den Secretaris der Vereeniging, den heer J. L. SWART, Stephensonstraat 23.

III. Van de Afdeeling Breda:
Donderdag 26 Januari 1905 (des avonds ten acht uur) in de bovenzaal van het **Zuid-Hollandsch Koffiehuis,** Groote Markt Breda, eene lezing over

JAPAN

door Jonkvrouw A. VON SCHMIDT AUF ALTENSTADT.
Leden hebben vrijen toegang met één huisgenoot. Meerdere huisgenooten ƒ 0.25, niet leden ƒ 0.50.
Kaarten uitsluitend te verkrijgen in de benedenzaal van genoemd Koffiehuis.

BOEATAN.

Verleden Vrijdag 13 dezer werd onze permanente tentoonstelling, tevens verkooplokaal, Plaats 9 den Haag, bezocht door Hare Majesteit de Koningin.

Vergezeld door de hofdame Jvr. Snoeck en in het lokaal afgewacht door Jhr. van Geen, adjudant tevens particulier secretaris, werd de Vorstin verwelkomd en rondgeleid door de presidente der Vereeniging, Mevr. N. van Zuylen—Tromp, en de heeren G. E. V. L. van Zuylen en A. H. G. Fokker, president en thesaurier, van den Raad van Beheer.

Met blijkbaar groote belangstelling werd alles in oogenschouw genomen en liet H. M. zich inlichten omtrent het vele nieuwe, dat in den laatsten tijd was ontvangen en ook omtrent den gang van zaken in het eerste jaar van Boeatan's bestaan en de vooruitzichten, die deze beloofde voor de ontwikkeling van huisvlijt en kunstnijverheid in Indië.

Belangrijke aankoopen werden door de Koningin gedaan, waaronder wij noemen de door Dr. Groneman gezonden en onlangs in 't *K. W.* beschreven kèris met het kunstvol gesmeed pamor, eene der koperen doozen in vruchtvorm (blewah), die een tijd geleden in de *N. R. C.* als prachtstukken van Javaansche giet- en graveerkunst werden geroemd, twee zeer fraaie, in hout gesneden en in goud en kleuren geschilderde Balische *Singha's* (gevleugelde leeuwen, die als tempelbewakers dienen) en een stuk van het, voor 't bekleeden van meubels zoo bijzonder geschikte, fijne soort koffo (weefsel van de wilden pisang-vezel, uit de Sangi-eilanden).

Afscheid nemende, gaf H. M. Hare bijzondere ingenomenheid te kennen met den arbeid van Boeatan in het belang van de Oost- en West-Indische bevolking.

Het Congres van Koloniale Sociologie.

Namens de commissie van organisatie van het in 1905 te Luik te houden „Congrès de Sociologie Coloniale" ontvingen wij het werkprogram, dat in hare vergadering van 11 Januari werd vastgesteld.

Het is in drie afdeelingen gesplitst.

De eerste twee stellen de volgende vraagpunten:

I. *A.* Moet de rechtspraak uitsluitend aan beroepsmagistraten worden toevertrouwd?

B. In welke gevallen en in welke mate is het goed om ook aan de inlandsche hoofden een deel der rechtspraak toe te vertrouwen?

C. In welke mate en onder welke voorwaarden kan de judiciaire politie aan inlanders worden toevertrouwd?

D. Moet men het aannemen van Europeesche wetten en instellingen, voor en door de inlanders bevorderen?

E. Welke zijn de middelen om aan de koloniale ambtenaren de noodige kennis te doen verkrijgen van de talen der landen, waar zij werkzaam zijn?

II. *F.* Welke middelen moet men gebruiken om het totaal verdwijnen van slavernij en pandelingschap te verzekeren?

G. Wat moet gedaan worden om er de inlanders toe te brengen hun eigen cultures te verbeteren en om ze met nieuwe cultures bekend te maken?

H. Welke maatregelen moeten worden genomen om den inlander zorg voor de toekomst en lust tot sparen in te prenten.

I. Wat dient men te doen om den materieelen en moreelen toestand van de inlandsche vrouw te verbeteren?

J. Hoe moet het aan de inlanders te geven elementair onderwijs worden ingericht, en moet daarbij de inlandsche taal als voermiddel worden gebruikt? Welk aandeel moet in dit onderwijs worden gegeven aan den handenarbeid?

De derde afdeeling bestaat uit deze ééne vraag *E:*
Welke zijn de practische resultaten geweest van vroeger gehouden koloniale congressen?

Belangrijke vraagstukken der koloniale huishoudkunde komen dus in 1905 te Luik aan de orde. Mochten er onder onze lezers zijn, die zich geroepen gevoelen een of meer der gedane vragen op het congres in te leiden, dan zijn wij bereid dit over te brengen aan de regelingscommissie, die te kennen gaf, dat zij onze medewerking in dit opzicht zou op prijs stellen.

De circulaires tot deelneming aan het congres uitnoodigende, zullen spoedig worden rondgezonden.

Week-Overzicht.

De neutraliteits-quaestie geraakt in de pers weer zoo'n klein beetje op den achtergrond en van de onthullingen van de *Echo de Paris* over de snoode, aan den huidigen chef van den japanschen generalen staf, baron Kodama, toegeschreven plannen, ook met betrekking op ons Indië, dat evenals alle andere europeesche koloniën en pachtgebieden in Oost-Azië voor de japansche furie zou moeten wijken, wordt door haar niet meer notitie genomen, dan het zaakje op het oogenblik waard is. Niet, dat we niet zouden gelooven aan het bestaan van japansche jingo's, die zich al dadelijk de schepping van 'n wereldrijk voor oogen stellen, waarin de Rijzende Zon het embleem der hoogste macht zou wezen, maar of de »oude staatslieden«, wier raad in Nippon nog zwaar weegt, het jonge land in 'n avontuur zouden willen werpen tegen heel Europa, waarbij zijn grootste bondgenoot van heden, »de corruptie van het russische staatswezen«, het in den steek zou laten, valt te betwijfelen.

Japan had zich tot 'n macht ontwikkeld, waarmede te rekenen viel, reeds vóór den oorlog, die nu heeft aangetoond welk een kracht van dat jonge land uit kan gaan, waar het voor een levensbelang ten strijde trekt. Dat is echter heel wat anders, dan zich aan 'n avontuurlijke politiek te wagen, die zijne economische ontwikkeling zou belemmeren en op zijn ondergang uitloopen. De verstandigen in het land zullen wel wachten tot de bondgenoot China voor gezamenlijke actie gereed is.

Ons pantserschip »de Ruijter« is ter versterking van het auxiliair eskader naar Indië vertrokken, terwijl de schout-bij-nacht Snethlage werd aangewezen om eveneens derwaarts te gaan, ten einde het commando te aanvaarden over de Java-divisie, welker sterkte, tot 8 eenheden opgevoerd, eischt, dat een vlag-officier met het bevel wordt belast.

Onder de berichten, die per telegraaf hier uit Indië werden ontvangen, zal zeker dat, betreffende hetgeen de gouverneur van Celebes, Kroesen, in 'n interview meedeelde, over hetgeen ons in Boni te wachten staat, met genoegen zijn vernomen. Uit het interview zelf leiden we af, dat nu heusch met 't geheimzinnig gedoe van weleer gebroken is. Men moest 't vroeger eens gewaagd hebben om inlichtingen te vragen in zulk 'n gewichtige aangelegenheid! Ambtsgeheim! »U begrijpt wel, dat ik ik me daarover niet kan uitlaten!«

De zaak met Boni zou nu toch voor 'n vreedzame oplossing vatbaar zijn. Des te beter, en wenschen wij 't beste van de, weder in te leiden onderhandelingen. Wanneer 't maar niet bij 'n zoodanig contractje blijft, dat onze in gindsche streken begonnen arbeid voor onafzienbaren tijd moet blijven liggen.

De onderwerping van het hoofd van verzet in Seunagan ter Westkust van Atjeh, waaraan de krachtige actie van kapitein Heldens niet vreemd zal zijn geweest, is eveneens 'n verblijdend bericht, terwijl de telegraaf ook nog de bevestiging bracht van wat reeds in de indische bladen verluidde over de, aan den heer de Jaager, nieuw benoemd lid van den Raad van Indië, te verstrekken opdracht betreffende het irrigatie-wezen en de opheffing der koffie-cultuur.

Over de lezing van jonkvrouw de la Bassecour Caan in het Indische Genootschap zal elders in dit blad het een een en ander worden meegedeeld, terwijl voor de volgende week ons zeker in tijds het verslag van de vergadering van »Moederland en Koloniën« zal bereiken, om het dan nog in ons nummer op te nemen.

Uit de Pers. Hormat *Nieuwe Cour.* van 14 dezer. Indische specialiteiten. *Tijd* van 14 dezer. De soerabajasche havenwerken. *Alg. Hbl.* van 14 dezer.

In haar nummer van den 14en dezer bespreekt de *Nieuwe Cour.* de hormat- en pajong-circulaires van gouverneur-generaal van Heutsz.

Over het geheel kan het blad zich met de strekking dier circulaires wel vereenigen. »Inderdaad is er reeds veel op Java veranderd, nog veel meer zal er veranderen en gaat het niet aan hormat-gebruiken, voor andere tijden uitgevonden, onveranderd te bewaren. Dit te erkennen en zelf de gelegenheid aan te grijpen om den nieuwen koers aan te geven, hierbij steeds rekening houdend met de beginselen, waarop onze gezagspolitiek in Indië moet rusten, is de daad van een goed staatsman.«

Toch voert 't blad eenige bedenkingen aan, waarbij 't uitging van de volgende stelling:

»Java is een land, dat in de verste verte(?) nog niet rijp is voor zelfbestuur. In het eigen belang van zijn inwoners is het noodig, dat het bestuurd wordt als een wingewest en daar de feitelijke toestand zoo is, dient ook gezorgd te worden voor een gepast overwicht van bestuurders over de bevolking, die voorshands nog zal hebben te gehoorzamen *uit eerbied* — waar het recht begrip van het staatsdoel of van de middelen en wegen, die er toe moeten voeren, haar ontbreekt. Op enkele hooger ontwikkelden onder de inlanders, wien dit recht begrip niet vreemd is, is deze stelling natuurlijk niet van toepassing. Van zelf zullen dezen het nut van een overwicht der Europeesche bestuurders erkennen, terwijl de regeering wèl doet met hun inzichten en adviezen rekening te houden.«

Met 't oog nu op 't feit, dat in tal van streken op Java de bevolking nog niet zoo verwesterscht is, om zich 'n daadwerkelijk gezag te kunnen voorstellen, dat het zonder uiterlijkheden stellen kan, meent 't blad, dat de wijze, waarop den residenten de pajong werd ontnomen, naar haar voorkomt, getuigt »meer voor de energie, waarmede de oud-gouverneur van Atjeh de zaken, die hij wil afdoen, aanpakt, dan van zijn tact om de zeer fijne quæsties, onze verhouding tot de Javaansche maatschappij betreffende, aan te roeren.«

FEUILLETON.

De Hechtste Band.

Naar den Engelsch-Indischen roman van ALICE PERRIN,
door N. v. Z.

Hoofdstuk XIII.

De heer Goring kwam langzaam over het grasveld teruggeloopen, met zijn handen in zijn zakken, en een uitdrukking van verstoordheid en leedwezen op het gelaat. Hij wenkte Paul, die dadelijk naar hem toe kwam, waarop zij samen weer naar de poort gingen. Selma keek hen met angstige oogen na; zij voorzag, dat er eene onaangename openbaring zou plaats hebben betreffende haar mans moeder, en wachtte, eenzaam te midden der vroolijke feestvreugde, met groote bezorgdheid de ontknooping af. Haar onrust nam toe, toen zij al spoedig daarop Paul in het rijtuigje van Alexander Christian zag stappen en, aan diens zijde gezeten, wegrijden; ook voelde zij instinktmatig, dat de heer Goring, die naar haar toekwam, een groote mate van weerzin niet kon onderrukken.

„Uw man zal niet lang wegblijven, mevrouw Vereker," zeide hij kortaf, blijkbaar met het geval verlegen, „en aanstonds weer terug zijn; hij moest maar even meegaan wegens — wegens zaken."

Als de meeste mannen, had hij er een afkeer van, om, in kiesche aangelegenheden, op de man af gestelde vragen te moeten beantwoorden, en maakte daarom, dat hij zoo spoedig mogelijk van haar weg kwam; Selma, die dit begreep, deed dan ook geen poging om iets meer van hem te weten te komen. Zij keek rond, of zij mevrouw Goring ook ergens zag; deze was echter op dat oogenblik juist verborgen tusschen een troepje afscheidnemende gasten, maar toevallig viel haar oog op het vermoeide, ronde gelaat van de zendelingsvrouw, die niet ver van haar af stond. Selma ging dadelijk, met een gevoel van verlichting, naar haar toe.

„Mevrouw Watson", zeide zij haastig en op gedempten toon, »U is zoo goed geweest voor Paul, toen hij een kleine jongen was; u kent zijn moeder — kunt ge mij misschien zeggen, of de man, met wien hij zooeven weggereden is, iets met zijne familieleden te maken heeft?«

Mevrouw Watson staarde recht voor zich uit, over het grasveld heen, het was haar niet mogelijk in die zoo angstig vragende oogen te zien.

»Ja,« zeide zij beslist, »hij is Paul's stiefvader.«

»Maar ik hoorde zeggen, dat de heer Christian de apotheker van de gevangenis is! Was mevrouw Vereker's tweede huwelijk niet — ik meen, is zij beneden haar stand getrouwd?«

»Lieve mevrouw, wilt u, dat ik openhartig met u spreek?« vroeg zij, haar hand, met een grof katoenen handschoen bedekt, vertrouwelijk op Selma's arm leggend; deze knikte, spreken kon zij niet, zoo hevig bonste het bloed in hare aderen.

»Laat ons dit paadje ingaan, waar niemand ons storen zal, dan zal ik u alles zeggen. Voor uw man zal 't, als hij terugkomt, waarschijnlijk een heele verlichting zijn te merken, dat U het al weet.«

Zij sloegen een zijlaantje in en bleven daar heen en weder loopen tusschen twee rijen oleanderstruiken, volbeladen met rozenroode en witte bloesems. De rijstvogeltjes stoeiden en sprongen over de wortels heen en namen stofbadjes vlak voor de voeten der wandelaarsters; vlugge eekhoorntjes liepen telkens over het pad, en een sterke geur van vochtige aarde vermengd met die van bloemen steeg uit een pas besproeid perk; niet ver van haar af hoorden zij vroolijke stemmen en gelach weerklinken, theekopjes en schoteltjes rammelen en de muziek van een droefgeestigen wals, door het inlandsch orkest gespeeld. Met haar hand rustend op Selma's met kant bedekte warme, ronde arm, vertelde mevrouw Watson haar zoo omzichtig mogelijk de waarheid omtrent Paul's verwantschap van moederszijde en toen zij daarmee klaar was, bleef zij angstig afwachten. Welke uitwerking zou het op de jonge vrouw hebben? Wat zou haar eerste indruk zijn? Selma's gelaat was bleek en hare oogen stonden vol tranen.

»Arme Paul!« zeide zij, nauwelijks hoorbaar. Zij dacht dus allereerst aan haar man; dit vond mevrouw Watson een goed teeken; om zich goed door de aanstaande moeilijkheden heen te kunnen slaan, zou Paul Vereker's echtgenoote bovenal een dappere, onzelfzuchtige vrouw moeten zijn.

»Ik dank u zeer«, zeide Selma, zich met moeite bedwingend. »Ik ben blij, dat ik nu alles weet, want het zou voor Paul zoo hard geweest zijn, het mij te moeten vertellen. Nu zal ik hem tot steun en troost kunnen wezen, als hij terugkomt, dan kunnen wij er rustig samen over praten. Het zal een ontzettende slag voor hem zijn, dat zijn moeder in stand zoo ver beneden hem staat, en wat het andere betreft — mevrouw Watson, waarom wordt het toch als zulk een vreeselijk nadeel beschouwd . . . niet van zuiver Europeesch bloed te zijn? Ik kan mij nog begrijpen, dat men iets tegen negers heeft, die staan zooveel lager op de ladder der menschelijke ontwikkeling, maar waarlijk« — op overtuigenden toon — »de Indiërs hebben immers niet minder reden om trotsch op hunne waarde als mensch te zijn, dan wij? Toen wij nog echte wilden waren, stond de beschaving in dit land reeds op een zeer hoog peil!«

»Ja, ja, dat weet ik,« zeide mevrouw Watson, zonder de ware overtuiging, niettegenstaande zij zich inspande dit niet te toonen, »dat is wat wij zendelingen natuurlijk altijd preken — dat de inlander de gelijke is van den blanke, als hij de ware godsdienst omhelst; soms zelfs zijn meerdere.«

»Maar vindt u dat zelf ook? Is dat Uw persoonlijke meening?«

Mevrouw Watson weifelde; door haar eigen oordeel hierover te zeggen, zou zij Selma's leed slechts vergrooten.

»Er kan zoo moeilijk eene vergelijking getrokken worden tusschen het Oosten en het Westen« zeide zij ontwijkend, »beider gezichtspunt is zoo verschillend; deze rassen zijn twee uitersten, die elkander nimmer moesten naderen« — zij hield plotseling op.

»Kindlief", vervolgde zij, »ik vrees, dat je nog menige beproeving te wachten staat; maar onthoud dan, dat, zoo ik je ooit in eenig opzicht van dienst kan zijn, je op mijn hulp rekenen kunt.

Selma betuigde haar dank, doch op afgetrokken wijze, want hare gedachten waren elders. Zij wist nauwelijks wat zij deed; toen zij uit het oleanderlaantje weer op het groote grasveld terugkwam, viel zij bijna over een *toekang kebon* (tuinman), die schamel gekleed, op den grond gehurkt, bezig was eenige pas-gezaaide bloemen water te geven. Instinctmatig trok zij haar rokken naar zich toe, zóó weerzinwekkend vond zij het, den man bijna aangeraakt te hebben, die van zijn kant echter een nederige *sembah* maakte. Selma stond stil, door een plotselingen schrik bevangen. Opeens besefte zij, dat zij nu hetzelfde gevoel van afkeer ondervond, als toen de baboe van mevrouw Goring haar had willen helpen, en langzamerhand drong het beangstigende feit tot haar door, dat haar man toch eigenlijk van datzelfde bloed in zijn aderen had als deze donkere menschen, die zij onwillekeurig met zoo'n afschuw ontweek. De zendelingsvrouw geheel vergetend, ging zij, uit groote behoefte om alleen te zijn, snel het huis in. Onderweg liep zij langs een menigte kleine, inlandsche kereltjes in helder roode pakjes, die bezig waren tennisballen op te zoeken; zij moest voorbij de aanrechttafels gaan, waarbij rijen van inlandsche bedienden in liverei geschaard stonden; onder de manga-boomen zag zij de leden van het inlandsch orkest onder elkander praten en glimlachen; bij de wachtende rijtuigen stonden een menigte koetsiers en staljongens; in de voorgalerij zaten eenige knechts te babbelen, die dadelijk opstonden, toen zij haar zagen naderen; overal zag zij zwarte gezichten! Vroeger had zij wel eens gezegd, dat zij het afschuwelijk zou vinden, die zwartjes steeds om zich heen te zien, en nu dit gevoel haar werkelijk overmeesterde, was zij er zich pijnlijk van bewust, dat zij er haar geheel verdere leven strijd tegen zou moeten voeren, dat zij steeds op haar hoede moest zijn het nimmer te laten blijken, want de man, met wien zij gehuwd was, behoorde zelf gedeeltelijk tot dit »zwarte« ras. Met een beweging van wanhoop bracht zij de handen aan het voorhoofd en liep hard

„Voor ons bestuur” meent de *Nieuwe Cour.* „had slechts deze keuze behooren te bestaan: of een eereteeken voor den resident, hooger dan dat van den regent en waartegen de bevolking zou opzien, òf in 't geheel geen eereteekens meer. Een tusschentoestand, als thans geschapen werd, is niet zuiver en brengt tastbare nadeelen mede.”

Wij gaan, zooals men weet met de conservatieve opmerkingen van de *N. Ct.* niet mee. Hoe eer men den Javaan rijp maakt voor gezonde begrippen hoe beter.

Naar aanleiding van hetgeen in de *Java Post* betreffende de Minahassa-quaestie werd geschreven, slaakte het *Dagblad van Noord-Brabant* de verzuchting, dat de katholieke partij op geen indische specialiteit kan bogen, besluitende met den wensch, dat hierin verandering mocht komen.

In haar nummer van den 14en dezer sloot *de Tijd* zich met de volgende woorden hierbij aan:

„Wij kunnen niet anders, dan den hier uitgesproken wensch van harte beamen. Wat algemeene kunde aangaat, moge over de katholieke partij in ons Parlement tegenwoordig weinig te klagen vallen; specialiteiten telt men onder hare leden slechts weinigen. Allermeest moet het gemis van een Indische specialiteit als leemte betreurd worden. Nu bij de aanstaande, periodieke verkiezingen, naar verluidt, verscheiden katholieke kamerzetels zullen vrij vallen, schijnt het ons niet overbodig, dat op dit punt de aandacht gevestigd wordt. Zou de onlangs tot stand gekomen Algemeene Bond van katholieke Kiesvereenigingen door invloed en adviezen hier niet nuttigen arbeid kunnen verrichten?”

De vraag naar indische specialiteiten voor rechts houdt dus aan. Eerst *de Standaard*, nu *de Tijd!* Er begint teekening in te komen. Als nu „Moederland en Koloniën” maar gereed is met haar kandidatenlijst? Bij wat er van de voorbereiding voor de verkiezing van „links” geschreven wordt, kunnen wij van het besef der groote belangen, die Nederland heeft in Oost- en West-Indië, niets merken.

In haar nummer van den 14en dezer bespreekt 't *Alg. Hbl.* de soerabajasche havenplannen en waar 't advies der havencommissie op neer komt:

„De Indische regeering heeft de vraag gesteld: wat moet *zoo spoedig mogelijk* ten behoeve van den soerabajaschen handel worden gedaan? De commissie antwoordt eenstemmig: afdoende verbetering van de prauwvaart.

Het is nu maar te hopen, dat de nadere adviezen van de „betrokken” departementschefs, overeenkomstig 's Ministers verwachting, geene nieuwe aanleiding tot vertraging geven. Want de zaak is werkelijk spoedeischend. Men zal er niet door bereiken, dat Soerabaja, goed gelegen op de handelswegen naar Azië en Australië beide, als handelsplaats Singapore naar de kroon kan steken; maar zooveel zal althans gewonnen worden, dat de daar aangevoerde producten geregeld zullen kunnen worden verscheept, — dat men zich weder redden kan.

De vraag, of Soerabaja een goede haven kan krijgen, ten allen tijde voor de diepgaande stoomschepen bereikbaar, blijve intusschen aan de orde. Zij is voor de toekomst, niet alleen voor Soerabaja, maar voor den geheelen Indischen handel, van *hoog* belang.”

Oost-Indische berichten.

Jurist was in *de Locomotief* van enkele weken geleden in 't geheel niet te spreken over de toekomstige **verplaatsing van den padangschen Raad van justitie naar Medan** en raadt zoowel den minister van koloniën, als den gouverneur-generaal aan nog eens ernstig over deze zaak na te denken, voordat zij tot bedoelden maatregel overgaan, indien zij er ten minste op gesteld zijn, niet alleen de belangen van den fiscus ter Sumatra's Westkust te behartigen, maar ook die van den goeden gang van zaken aldaar.

Wij moesten, met het oog op de plaatsruimte, die beschouwingen tot nu toe achterwege laten, doch gelet op het belang der zaak, die hij behandelt, geven wij Jurist thans toch nog het woord:

„De Raad te Padang, zegt hij, is niet slechts de eigenlijke strafrechter voor geheel het Noorden en Westen van Sumatra, maar ook de civiele rechtspraak over Europeanen in eerste instantie, voor zoover hunne belangrijkste zaken betreft en die over de inlanders in allerhoogste, berust geheel in zijn handen.

De Raad is het centrale steunpunt voor alle rechtsbelangen in die streek. Sedert jaren samengegroeid met de menang-kabausche, bataksche en overige maleische gemeenschappen op het groote eiland, kan zijn opheffing niet anders dan vernieling beteekenen van vele banden, die dat rechtscollege aan zijn omgeving hebben gehecht.

Wanneer de Raad te Padang moet worden opgedoekt ter wille van de goedkoopte, dan behooren zijn werkzaamheden noodwendig verdeeld te worden tusschen den Raad te Medan en dien te Batavia. Atjeh zou onder eerstgenoemde plaats kunnen ressorteeren, al zal het altijd een inconveniënt blijven, dat de stoomvaartverbinding tusschen Kota-Radja en Sumatra's Oostkust over Penang en Singapore plaats heeft. Maar Sumatra's Westkust behoort noodzakelijk bij Batavia ondergebracht te worden. Dat zou dus willen zeggen, dat de Raad aldaar, in stede van strafrechter over den misdadiger ter Sumatra's Oostkust te zijn, over dien van Sumatra's Westkust zulks zou worden. En het kan ook den bedoelden delinquent volkomen onverschillig zijn, waar hij zich tegenover den rechter zal hebben te verantwoorden, te Medan of Padang, dan wel te Batavia. Zijn beurs zou er alleen onder te lijden hebben, indien hij veroordeeld werd, want het zou voor hem goedkooper zijn om naar een strafrechter in de buurt te komen, dan voor een te moeten verschijnen, die eerst na langdurige reizen met de dure Paketvaartbooten voor hem bereikbaar is. Maar het land zou zich eerst iets van de proces-kosten hebben aan te trekken, zoodra de beklaagde mocht zijn vrijgesproken”.

Na verder uitgelegd te hebben, dat de zaak voor den *inlandschen* delinquent heel anders kan komen te staan en waarom het voor dezen volstrekt niet onverschillig behoeft te wezen, of zijn hoogste rechter dicht bij of ver af woont, gaat hij er toe over de moeielijke taak na te gaan van den padangschen rechter, die ook de beslechter is van allerlei kibbelpartijen over het mijn en dijn, in eersten aanleg, die loopen over alle mogelijke waarden boven zeker minimum en waarin Europeanen of Chineezen als debiteuren betrokken zijn, en in tweede en hoogste instantie over die, tusschen alle inlanders op West- en Noord-Sumatra, die in eersten aanleg door de rapats zijn gewone dagelijksche rechters, zijn afgedaan, rechters, die niet alleen hun justitiëele taak meestal als bijzaak beschouwen, maar die de rechtspraak bovendien zeer dikwijls met tegenzin uitoefenen en die van recht en rechtspraak verder weinig studie hebben gemaakt. Overigens zijn hunne griffiers gewoonlijk de redacteurs hunner vonnissen.

Met die rechtspraak is een groot deel van Sumatra en Borneo, alweer uit goedkoopte, begiftigd. En die rechtspraak in appèl over inlandsche civiele zaken, moet waarlijk niet het gemakkelijkste gedeelte van de taak des padangschen rechters zijn. Geen rechtzoekende is méér op een „*ne touchez pas à la reine*” ten aanzien van zijn adat gesteld, dan de maleijer van Menang-Kabau. Hij *heeft* een adat, waarop hij trotsch is, hetgeen niet van alle rassen, althans niet op Java, kan gezegd worden. Ook de Batakker heeft vrij wel scherp omlijnde rechts-instellingen. De padangsche Raad van justitie nu, dagelijks levende te midden van al die weefsels van inlandsch ongeschreven recht, hiermede gestadig voeling houdende, is daarmede dan ook behoorlijk vertrouwd geworden. Een rechter, die zich aan ongeschreven rechtsgewoonten van een volk heeft te houden, behoort te midden van dit volk te wonen en te leven, wil hij eindelijk iets van al die onzichtbare banden tusschen menschen en menschen begrijpen en doorgronden.

Welke positie zal men te Medan of te Batavia, tegenover de adats der Batakkers en Westkust-Maleijers gaan innemen? Vooreerst zal men moeite hebben te Medan en te Batavia de taal te verstaan, w. i ettelijke processtukken, zooals het introductief verzoekschrift en andere zijn gesteld, want het menang-kabausch maleisch is weêr een heel andere taal dan het Riouw-linga'sche of het gewone maleisch van Java. Te Padang is de nieuw-aangekomen rechter ook niet terstond die taal machtig, maar hij heeft er zijn dictionnaires dagelijks om zich heen loopen, wat te Batavia en Medan *niet* het geval zal zijn.

Maar de Raad te Padang is ook civiele rechter voor de ter Westkust gevestigde europeesche en chineesche nijvere gemeenschap. Er bevinden zich aldaar belangrijke import- en exporthuizen, waarvan een enkele met een omzet van een millioen per jaar; onze grootste crediet-instellingen hebben er hunne agentschappen. Padang bezit een der belangrijkste en rijkste achterlanden, die er ter wereld te vinden zijn, met een economisch zéér welvarende bevolking, die haar penningen behoorlijk bij elkaar weet te houden; in zoover verschilt de Maleijer ook weêr met den Javaan, die de waarde van het geld minder goed kent. Handel en nijverheid, een rijk land en een gezonde bevolking, met krachtige ressources, zonder een kundigen, waakzamen en behulpzamen rechter in zijn buurt, beteekent — zegt de schrijver — een leeuwenwelp, die men zijn tanden en klauwen heeft uitgetrokken. En ten slotte, van welke zijde men de zaak ook bekijkt, door niemand is nog een bevredigend antwoord gegeven op de vraag: wat moet Medan met een Raad van Justitie doen?”

Het *Bat. Nbl.* legt in een open brief aan den gouverneur-generaal van N. I. den **toestand op Banka** bloot en wijst op het te kort aan mijnwerkers, dat op een benoodigd totaal van 15000, is gestegen tot 5000. Alle pogingen tot aanvulling van dit tekort op de oude werkwijze faalden, waarop de hollandsche Consul te Singapore de hulp van makelaars inriep, waardoor men in 't begin der maand December 1100 koelies naar Banka kon zenden. Dáar aangekomen, weigerden echter 400 hunner het werkcontract te teekenen, vermoedelijk omdat hun bij hun aanwerving door den „protector of Chinese” te Singapore hun bestemmingsplaats was bekend gemaakt op instigatie van het „Drievingeren-verbond.”

De woelingen in den laatsten tijd houden hiermede verband en zijn beduidend toegenomen. De administrateurs ondervinden veel last hiervan, terwijl de onveiligheid over het geheele eiland als een vast voorteeken wordt beschouwd, dat men wêer als in 1899 aan den vooravond staat van ernstige ongeregeldheden.

De partiëele verbeteringen, welke na de inspectiereizen van Dr. Winckler en den Heer Hoetink werden aangebracht, hebben de vicieuse toestanden, welke terecht ontvredenheid wekken, niet opgeheven. Het geheele stelsel van ontginning eischt een reorganisatie.

Niemand op Banka is met den huidigen toestand tevreden; het europeesche, zoomin als chineesche personeel. Een inlandsche berichtgever van het *Bat. Nbl.* een zeer vertrouwd persoon, is van oordeel, dat de toestand bedenkelijk, ja zelfs zeer gevaarlijk kan worden, wanneer niet spoedig maatregelen genomen worden. Ook de houding van den resident wordt geschetst als te wenschen over te laten, wat flinkheid betreft.

Het *Bondsblad* laat zijn stem hooren, teneinde het thans gekozen Hoofdbestuur van den „Indischen bond” te wijzen op zijn taak en plicht, om een **Kiesvereeniging** op te richten in elke plaats, waar eerlang een gemeenteraad zal komen. Die Kiesvereeniging moet reeds al dadelijk candidaten voorstellen aan de regeering, die, al moge deze beginnen met hen zelf te benoemen, dan toch later daaruit zal kunnen opmaken, welke personen door de bondsleden gewenscht worden.

Op deze wijze zal de weg worden geopend, waarlangs verbetering kan komen. De kiesvereeniging zal binnen het gewijzigde artikel 111 blijven en de candidaten bespreken en aandringen op het maken van een kiezerslijst, om splitsing van het district Batavia in onderdistricten te bespreken of desnoods voor te stellen om stemdistricten, commissiën van stemopneming enz. voor te bereiden en te benoemen.

Het blad acht het oogenblik voor het hoofdbestuur thans gekomen om de handen uit de mouw te steken en te toonen, *dat* het en *wat* het kan.

Verschillende dagbladen hebben reeds hun oordeel uitgesproken over het opterichten **persbureau**. Zooals bekend, heeft de 1e gouvernements-secretaris een circulaire rondgezonden, met de uitnoodiging aan de redacties van de voornaamste bladen in Indië, om, betreffende dit persbureau, onderling in overleg te treden en daarna gezamenlijk aan de regeering te dienen van bericht en c. q. van een voorstel.

De Locomotief zegt hierover:

Het program der werkzaamheden van het bureau luidt aldus:

1e. Het tijdig verschaffen van inlichtingen, welke de regeering over een gebeurtenis wenscht te publiceeren.

2e. Het verstrekken van inlichtingen op aanvraag der dagbladen.

3. Het nagaan in de pers van alles, wat voor de regeering van belang kan zijn.

4. De regeering op de hoogte houden van hetgeen er in de journalistiek plaats heeft, zoodat desgewenscht de regeering het verband tusschen zekere berichten en personen niet ontgaat.

5. Het regelen der persaangelegenheden bij officiëele of andere aangelegenheden en het terecht-helpen van vreemde journalisten.

Tegen de punten 1, 2, 5, heeft het blad geen bezwaren. Indien de correspondenten te Batavia de deuren der gouv.-bureaux geopend zullen vinden, kan dit der redactiën niet anders dan aangenaam zijn en indien de regeering hare berichten, die tot heden slechts uit de *Javasche couranten* worden geput, wil uitbreiden, zullen deze in dank worden ontvangen en een plaats vinden in een rubriek: „Officiëele Mededeelingen”, opdat het publiek wete, dat deze berichten de *officiëele regeeringsberichten* zijn.

Wat het 4e punt echter betreft, hierover is het blad al heel slecht te spreken en meent het zich ernstig hiertegen te moeten verzetten, daar dit punt in hooge mate de publiciteit belemmert; de personen, die de dagbladen inlichten, met gevaar bedreigt en het wezen der pers in een der voornaamste deelen, de binnenlandsche correspondentie, op een onverantwoordelijke wijze aantast. Onverantwoordelijk in *zedelijken* zin, omdat van gouvernementswege kanalen der publieke opinie zouden worden gestopt, door de vrees, die de correspondenten zou bekruipen; onverantwoordelijk ook in *reglementairen* zin, omdat het drukpersreglement den *verantwoordelijken redacteur* het recht geeft den auteur te noemen, dan wel met zijn eigen verantwoordelijkheid te dekken.

Het zou dus niet rechtvaardig zijn, als de regeering dit allerbelangrijkst principe ging aantasten, waarbij aan den hoofdredacteur het recht wordt toegekend, de bron der berichten te openbaren of te verzwijgen.

Uit de breedvoerige beschouwingen, die de „journalist” aan dit werkprogram vastknoopt, blijkt trouwens reeds voldoende — zegt het blad — dat hij, die de regeering voorlichtte met dit onschuldig schijnend werkprogram, (met uitzondering van punt 4) een bedenkelijke inmenging der regeering betoogt. Hij zegt, dat de regeering „*leiding*” behoort te geven aan de publieke opinie; niet het beinvloeden der pers voor een of ander doel, is de bedoeling, maar ondertusschen wordt dit bedenkelijke woord: „leiding” verderop herhaald.

Zooals wij vroeger reeds hebben medegedeeld, wordt **Tamiang** eerstdaags gevoegd bij het gouvernement van Atjeh en Onderhoorigheden.

De militaire commandant van Kwala Simpang is reeds benoemd tot waarnemend civiel gezaghebber van Tamiang.

Tamiang is voor de residentie Sumatra's Oostkust altijd een zeer onbelangrijke en tengevolge daarvan ook stiefmoederlijk behandelde onderafdeeling geweest. Het landschap bracht slechts lasten mede en leverde bijna niets op. De daar gevestigde ondernemingen werken bijna alle met zware verliezen; de handel heeft er weinig te beduiden en ontleent zijn beteekenis alleen aan het feit, dat vele Gajoërs er hun inkoopen doen, meestal door het drijven van ruilhandel. De oppervlakte van Tamiang is vrij groot; het bestaat uit het stroomgebied van S. Kaman tot de Adoe Medoelang en S. Kiri der Tamiang-rivier, welke het verder in zijne geheele lengte doorstroomt.

De bevolking, die bijna uitsluitend langs de rivieren woont, is vooral in de bovenstreken uiterst dun gezaaid, doch is ook in de benedenstreken niet sterk in aantal. Voor het overige is het land bedekt door oer-bosch, waaruit de zoo kostbare getah reeds lang verdwenen is.

De in de nabijheid der rivieren zich bevindende, goede houtsoorten zijn ook vrij wel weggekapt. De eenige cultures, die op bescheiden schaal worden geteeld, zijn pinang, muskaatnoot en peper. De laatste vooral in de Serangdjaja-streek, die ook tot Tamiang behoort.

Over 't geheel genomen is dus Tamiang vrijwel nog een wildernis. De weinige wegen, die er zijn, verkeeren in een treurigen toestand. De hoofden zijn vreeselijk dom en lui, het volk onwillig, warsch en lui. De *Deli-Ct.*, waaraan wij het bovenstaande ontleenen, geeft als redenen, waarom onze bestuursinvloed er betrekkelijk zoo gering is en het volk zich weinig aan een verbod of gebod stoort, op:

„1o. Het feit, dat de controleurs-zetel gevestigd was te Seroewang, d. w. z. te veel aan de kust, in stede van dieper in het land. Tamiang is een diep landschap, dus de zetel van den bestuurder moet, om invloed uit te oefenen, ook *diep* in liggen. Dit was van te meer belang, daar Tamiang zoowel aan Atjeh ten noorden als ten westen grenst, er als 't ware in vooruitspringt.

Tamiang eenmaal gepacificeerd zijnde, zouden dus de meeste moeielijkheden te verwachten zijn van de zijde van Atjeh en de Gajoelanden, welker bewoners in grooten getale naar Tamiang gaan om te handelen.

2o. de wijze van optreden der bestuursambtenaars; dat wil zeggen, dat hij zijn afdeeling niet *veelvuldig* genoeg bezoekt en inspecteert, en daardoor het volk niet genoeg kent en zijn vertrouwen niet bezit; worden er meer tournée's gemaakt, dan ziet de ambtenaar alles, zooals 't in werkelijkheid is. Hij kent het land niet, nog minder de bevolking. Conferenties houden met de hoofden ten bureele is niet voldoende en geeft geen inzicht, geeft geen „kijk” op de toestanden in de afdeeling. Vooral niet in Tamiang, waar de hoofden nog zoo weinig betrouwbaar zijn.

3e Hebben de bestuurs-ambtenaren nooit goed begrepen of willen begrijpen de beteekenis der aangrenzende Gajoelanden voor hun gebied. Een groot deel van den handel in Tamiang toch bestaat van de Gajoërs. Hardnekkig hebben alle ambtenaren van Tamiang verboden eenige connectie te onderhouden met het Gajoland. Niemand bemoeide zich met de Gajozaken, met 't gevolg, dat de Gajoërs op hun gebied werden gekneveld, waardoor de Gajohandel verliep te K. Simpang en Seroeway. Daarna werd met klem de aandacht gevestigd op de Gajolanden en Tamiang, 't welk tengevolge had de benoeming van een civiel gezaghebber te K. Simpang, die de belangen der Gajoërs en dus ook indirect van den Tamiangschen handel behartigde en den stoot gaf tot het besluit om Tamiang bij Atjeh te voegen; Tamiang komt bij de afdeeling Gajolanden. Hoofden en bevolking, die zich nog niet gewend hebben te schikken naar onzen wil, het land grootendeels woest en onbebouwd, nergens sawah's, overal ladangs, bijna geen wegen of zeer slecht, de Gajoërs nog altijd gekneveld, overal heerscht steeds nog willekeur, overal wordt er nog steeds verkeerd gewerkt. De civiel en militair gezaghebber van Tamiang heeft dus een drukken werkkring, om dit alles in orde te brengen en den strijd te aanvaarden tegen willekeur, onwil en domheid, die er thans nog allerwege heerschen.”

De laatst aangekomen *Deli-Couranten* brachten op militair en ander gebied verschillende berichten mede, waaronder ook de bevestiging van een vroeger gerucht dat, blijkens een mededeeling van den gouverneur Kroesen, voorshands althans geen expeditie naar **Boni** noodig is, aangezien er alle kans bestaat, dat de radja op minnelijke wijze tot rede gebracht zal worden.

De te Makassar van **Donggala** aangekomen berichten melden, dat alle vorsten contracten hebben gesloten, behalve twee, die in Donggala bevonden werden, maar onder souvereiniteit van den vorst van Banawa staan. Deze weigerden hun opwachting bij den gouverneur te maken. Toen zij daartoe gedwongen werden, kwamen hun volgelingen met de klewangs op de soldaten instormen. Drie en veertig belhamels sneuvelden, terwijl onzerzijds een europeesch korporaal en twee inlandsche fuseliers werden gewond.

De drie brigades marechaussée, die op **Borneo** de rust moeten gaan herstellen, zijn onder hun aanvoerder, den 2e luitenant Christoffel, per *Glatik* en *Hazewind* van Oleh-leh naar Bandjermasin vertrokken.

haar slaapkamer in. Daar was hun bediende, die zij uit Bombay hadden meegebracht, bezig de avond-kleeren van zijn meester klaar te leggen.

„Ga heen!” riep zij den man heftig toe, die zich haastte om haar te gehoorzamen.

Onrustig liep zij in de ruime kamer heen en weer, trachtend kalm te denken.

Zij zouden nu zoo spoedig mogelijk het huis der Gorings moeten verlaten; wetende, hoezeer de gastvrouw het land had aan Indo's, mochten zij natuurlijk geen oogenblik langer, dan strikt noodzakelijk, blijven. Buitendien, zij zou immers Paul's familieleden moeten ontvangen en dat kon zij, onder de gegeven omstandigheden, niet anders doen dan in haar eigen woning. Het vendu-huis kwam haar voor den geest, met den ouden heer Jahans en zijn beide groezelige zoons — zou haar schoonmoeder op hen gelijken?

Zij deed zich geweld aan, om niet aan zichzelve, maar aan Paul's gemoedstoestand te denken; om met hem mee te voelen, uit groote liefde voor hem. Uit liefde? — Eén kort oogenblik scheen het haar, alsof plotseling een vijand tusschen haar en haar man getreden was, die hare gedachten benevelde, die haar den tegenzin voor den geest riep, waarmede zij voor Paul's vreemde aantrekkingskracht bezweken was, die haar herinnerde aan den innerlijken strijd, welken zij tegen diens verleidelijke overmacht gevoerd had, die haar toefluisterde, dat Paul haar alleen door zijn hartstocht had gewonnen.

Selma zag op tegen Paul's terugkomst, en toch verlangde zij met ongeduld naar hem. Zij wilde zekerheid hebben omtrent haar eigen gevoelens jegens hem, want zij vermoedde, dat zij op het oogenblik niet recht bij zinnen was. Zij voelde zich zoo verlaten en moedeloos, niet bij machte over de toekomst na te denken.

Van smart gebroken, viel zij op hare knieën naast haar bed en trachtte te bidden om kracht en steun, maar kon geen woorden vinden. Zij had zich altijd sterk gevoeld in haar godsdienst, was geregeld ter kerke gegaan, had hare niet zware plichten trouw vervuld en op gezette tijden gebeden opgezegd, maar was nimmer in de gelegenheid geweest haar geloof op de proef te stellen. Dikwijls had zij aan anderen gezegd, dat geestelijke troost in moeilijke tijden de beste was, maar nu zij die voor zichzelf behoefde, scheen die al zeer twijfelachtig, bijna onbereikbaar, want haar hart was slechts vervuld met bitterheid tegen het wreede noodlot!

Zij bleef zoo, met haar hoofd in het kussen, geknield liggen, totdat het donker in de kamer begon te worden, en men aan het roepen van bevelen en het wegstervend rollen der rijtuigwielen kon hooren, dat de *gardenparty* ten einde was en de laatste gasten afscheid genomen hadden. Daarna werd het stil, de deur werd zachtjes opengedaan en mevrouw Goring kwam binnen. Terwijl Selma haastig opstond, keek zij haar deelnemend in de betraande oogen.

„Wie heeft het u verteld?” vroeg zij; en Selma antwoordde niet anders dan: „Mevrouw Watson.”

„Ik ben oprecht met U begaan.”

Dit kalme, koele optreden van Mevrouw Goring sprak Selma meer moed in en hielp haar beter haar zelfvertrouwen herwinnen, dan een hartelijker betoon van medelijden zou hebben gedaan. Zij trok haar rokken recht en streek het haar uit haar gezicht.

„Ik moet mij voor het eten verkleeden,” zeide zij zenuwachtig. „Ik ben natuurlijk wel een beetje van streek, — alles kwam zoo onverwachts.”

„Ja, ik kon het bijna niet gelooven, toen mijn man het mij vertelde. Geen van U beiden had er gedachte op, niet waar?”

„Zeker niet. Zelfs nu kan ik er mij nog geen denkbeeld van maken, wat het eigenlijk beteekent en welk verschil het maakt. Hebt U ooit meer van een toestand als deze gehoord?”

„Niet precies dezelfde, maar toch iets dergelijks. De man wist alles van zijn familieleden af, — deze woonden in een toko en waren veel erger dan de Jahans — hij ging naar Engeland, trouwde daar en bracht zijn vrouw hierheen.”

„Zonder het haar te vertellen?”

„Ja”.

„Dat zou Paul nooit gedaan hebben!”

„Toen zij het merkte, ging zij naar Engeland terug en verliet hem voor goed”.

„Dat zou ik ook niet doen”, zeide Selma blozend. „Dat was ook een geheel ander geval, dan het onze, mevrouw Goring”.

„Lieve mevrouw Vereker, ik zie wel, dat u flink, dapper en verstandig zijt. Het beste, wat u doen kunt, is uw man over te halen weer naar Engeland terug te gaan en daar een nieuwe loopbaan te beginnen, als uwe middelen dat toelaten, en anders een overplaatsing te vragen naar een andere provincie, en de geheele geschiedenis trachten geheim te houden”.

„Ik zal niets anders doen, dan hetgeen Paul wenscht”, zeide Selma met waardigheid.

„Het zou echter kunnen zijn, dat hij niet beseft welk een ontzettend verschil het, zoowel in de maatschappij, als in zijn betrekking voor hem zal zijn, als hij hier blijft. U is de eenige persoon, die het recht heeft, hem hierop te wijzen, en ik spreek ronduit met u, omdat ik voel, dat u het waard zijt en u mijn beweegredenen zult begrijpen. Wat den dienst betreft, kan men niet anders dan tegen een persoon zijn, die een heele kudde van Indo-Europeesche, bijna inlandsche, familieleden heeft op dezelfde plaats, waar hij een gouvernements betrekking bekleedt. Zijn chefs zouden altijd bang zijn, dat hij onder hun invloed stond, en dit wantrouwen zou zeer hinderlijk voor uw echtgenoot wezen, al zou hij het ongetwijfeld door zijn gedrag logenstraffen. Maatschappelijk zou men de aanwezigheid uwer verwanten niet kunnen wegcijferen en dit zou voor u heel onaangenaam zijn. De menschen zouden niet opzettelijk onvriendelijk wezen, maar zij zijn er niet op gesteld de kans te loopen een der Jahans bij u aan huis te ontmoeten, zij zouden altijd angst hebben, in uwe tegenwoordigheid iets te zeggen, dat uw gevoel zou kunnen kwetsen en zoodoende zouden zij zich nooit op hun gemak met u voelen. Waarschijnlijk zullen de meesten daarom liever niet met u omgaan, al mogen zij ook van u persoonlijk veel houden, u zoudt altijd den slagboom tusschen u en uws gelijken voelen en daardoor in een valsche verhouding komen. In het dagelijksch leven zou u onder dezen toestand zeker meer lijden dan uw man, ofschoon, zooals ik u reeds zeide, het hem bij de uitoefening van zijn ambt zeer nadeelig zal zijn. Tot uw beider bestwil raad ik u aan, zoo ver mogelijk van Pragpur weg te gaan, en geloof mij, ik heb 't bij het rechte eind.

Selma was erg bleek, zij keerde zich eenigszins ongeduldig om. „Dank u voor den raad,” zeide zij met schorre stem, „in ieder geval is het goed vooruit te weten, waaraan wij ons blootstellen, door hier te blijven. Maar ik kan Paul niet aanzetten tot heengaan; hij moet doen, zooals 't hem het beste lijkt.” Daarop zweeg zij, maar toen mevrouw Goring reeds bij de deur was, voegde zij er aan toe: „Nu kan ik mij best begrijpen, dat u niet van Indië houdt!”

(*Wordt vervolgd.*)

Seunangan, de hoofdleider van het verzet in Seunangan (Atjeh) heeft, blijkens een draadbericht aan de *Telegraaf* zijn onderwerping aangeboden, waarmede de pacificatie van Atjeh weer een goed eind is vooruitgeholpen.

Het gerucht loopt dat het 12de bataljon in den loop dezer maand uit Atjeh naar Meester Cornelis zal verplaatst worden, ten einde daar als garnizoen te blijven en dat de tegenwoordige leger-commandant den 11en Mei a.s. zal repatrieeren. Verder verneemt het *Bat. Nbl.* dat ook de gouverneur van Sumatra's Westkust zal aftreden en door een resident zal worden worden opgevolgd en dat ook enkele jongere ambtenaren op de Westkust verplaatst zullen worden.

Een telegram aan de *N. Crt.* meldt dat aan het lid van den Raad van N. I., den heer C. J. de Jaager, is opgedragen dienstreizen te doen in het belang van de opheffing der **Koffie-cultuur** en van het **irrigatiewezen**.

Een tweede **Plantersbond** is op Sumatra's Oostkust opgericht, met het doel de algemeene belangen der planters te behartigen en te vertegenwoordigen; daartoe zal getracht worden zooveel mogelijk met de bestaande planters-vereeniging samenwerking te zoeken. De directe aanleiding tot het vormen van dezen nieuwen bond naast den bestaanden, is het bij de behandeling der concept-koelie-ordonnantie sterk gevoelde gemis van een orgaan der niet bij de planters-vereeniging aangesloten ondernemingen. De aansluiting dezer ondernemingen bij de bestaande planters-vereeniging schijnt op bezwaren te stuiten en als voorstanders van organisatie in één kring, zou de *Deli-Ct.* het vormen van een tweede organisatie voor het behartigen der algemeene belangen afkeuren, indien er geen ernstige bezwaren bestonden, welke voor de niet aangeslotenen een beletsel vormen, zich bij de planters-vereeniging te voegen.

Het groote voordeel nu is verkregen, dat de tot dusver onvereenigde planters thans een orgaan hebben, *waartoe* zich de regeering en dat zich *tot* de regeering kan wenden voor die belangen, welke overleg en samenwerking vereischen, zegt dat blad.

Met 1 Januari jl. geschiedt de nachtelijke bewaking in de stad Semarang door van regeeringswege aangestelde wakers en zijn de particuliere wakers der handelshuizen en kantoren vervallen.

De opheffing van de vijfde afdeeling van het departement van marine, waaronder ressorteeren gouv. marine, bebakening, kustverlichting, loodswezen enz. wordt in overweging genomen. Eventueel zal die afdeeling naar Soerabaja worden overgebracht en zal daarmede een vermindering van personeel gepaard gaan. Wanneer die overbrenging zal plaats hebben is nog onbekend, vermoedelijk houdt ze verband met de opheffing van het departement van marine.

Volgens te **Sinkel** ingekomen berichten is Pangkalan (boven Singkel) 19 December 's morgens, door een bende van pl. m. 90 Batakkers uit de Kepaslanden aangevallen en geplunderd. De bevolking vluchtte in het oerwond. De Radja Batoe schijnt de aanvoerder der bende te zijn. Van uit Paris Bela werd een actie over Singossing er heen gezonden en 26 bajonetten uit Singkel er heengezonden.

Uit **Djambi** werd bericht, dat Raden Ma Joesoeh, een der voornaamste hoeloebalangs van Raden Mat Tahir, door het hoofd der doessoen Teloeg aan het bestuur is uitgeleverd.

West-Indische Berichten.

Suriname. De gouverneur heeft in een memorie van antwoord zijn standpunt van den drievoudigen grondslag, in zake de geneeskundige belasting gehandhaafd en medegedeeld, dat hij het niet overeen kon brengen met de financiën der kolonie, om ondernemingen, die zich met proef-cultures inlaten, in deze aangelegenheid tegemoet te komen. Nu reeds wordt verwacht, dat er van de cacao-plantages slechts 'n bedrag van f 15000 zal binnenkomen, instede van de meer dan f 30000, waarop bij de begrooting voor 1905 gerekend was.

Dat is een tegenvallertje voor het koloniale huishoudentje evenals de, thans door den gouverneur voorgestelde vermindering der retributie voor balata van 10 op 5 cent per kilogram verkregen product over 1905. Maar bij dezelfde ontwerp-verordening, waarbij deze reductie wordt voorgesteld, wordt bepaald dat een equivalent zal worden gevonden door de heffing van 2 opcenten op de invoerrechten.

Een tegenvallertje is ook dat de exploitatie van den spoorweg tot Republiek op zijn vroegst in Maart a. s. zal kunnen worden aangevangen, volgens *Onze West*, die vernam, dat in het lijngedeelte Middenkamp-Republiek door de zwampen nog 'n 5000 kubieke meter zand voor ophooging van den spoorwegdam zullen moeten worden verwerkt. Dit blad is ook niet al te best te spreken over het nieuw-gebouwde hospitaal te Republiek, dat met z'n gegalvaniseerd ijzeren zijwanden, als 't zonnetje er op staat, veel op 'n kunstmatigen broedoven moet gelijken. Men schijnt intusschen al grootsche plannen met betrekking op Republiek te hebben, dat als het ware de poort zal worden voor alles wat naar de goudvelden trekt. De *Nieuwe Sur.* weet ten minste al te berichten van stratenplannen en zoo meer.

De *Sur. Bode* geeft den heer S., die tijdelijk den heer Versluys vervangt, de schuld voor de geringe vorderingen in het werk van den laatsten tijd. Er moet toch iemand gevonden worden, op wien men zijn onwil kan luchten!

De *Surinamer* bericht thans dat het bezoek van Dr. van Hall aan Trinidad geldt het bijwonen van de vijfjaarlijksche Westindische Landbouwconferentie te Port of Spain, die van den 4en tot den 12 dezer zou worden gehouden, en waartoe behalve afgevaardigden van de planters-vereenigingen enzoovoort in de engelsch-westindische koloniën, ook aan gedelegeerden van vreemde koloniën in de buurt toegang wordt verleend.

Overigens valt op landbouw-gebied ditmaal niet veel bijzonders aan de surinaamsche bladen te ontleenen.

Op het gebied van veeteelt zijn de paramaribosche bladen in extase over een, door een Britsch-Indiër gefokten stier, die schoon aan den haak wel 800 pond moet wegen, maar door de Anglo-Dutch Butchery tegen 'n matig prijsje, aan het gouvernement zal worden afgestaan, wanneer dit het beestje als fokstier zou willen gebruiken bij de plannen tot veredeling van het inlandsch rund.

De bescherming der surinaamsche fauna is nu 'n feit geworden, sedert het *G. A. B.* de statuten der Vereeniging tot bescherming van dieren heeft openbaar gemaakt. De heer Kraan heeft alle succes van zijn initiatief, misschien zelfs wel meer dan hij noodig acht. In een ingezonden schrijven aan zijn blad, wordt nu toch al de verplichte Zondags-rust voor de trekdieren bepleit!

Het verwaarloosde kind krijgt nu ook zijn beurt. *Onze West* had 't er over en de *Sur. Bode* legde mêe den vinger op 'n wonde plek, door aan de vrije liefde, die er op ietwat eenzijdige manier wordt gehuldigd, zoodat aan de vrouw alle lasten ten deel vallen, een veeg uit de pan te geven.

Dat 't wel noodig is 'n weinig toezicht op de kinderopvoeding te oefenen, blijkt zoo af en toe uit gevallen van ergerlijke mishandeling, zooals nu onlangs wêer door een liefderijk moedertje, dat zich zal moeten verantwoorden, omdat ze haar kind behalve 'n pak slaag ook 'n dosis peper in den mond toediende.

De Amerikanen blijven steeds belang stellen in de kolonie. Nu zijn er weer 'n paar heeren van de *New-York Tribune*, die na Demerara te hebben bekeken, zich eens op de hoogte willen stellen, hoe 't in onze kolonie toegaat.

Curaçao. 't Moet toch niet zoo heel erg best gaan met onze verhouding tot Venezuela. De *Kortenaar*, die nu naar de Bermudas is gestoomd, om nadere orders af te wachten, is er al eens op uit geweest om te trachten de bemanning van een, op Curaçao tehuis behoorend en door de Venezuelanen opgebracht scheepje uit de gevangenis te La Vela de Coro te verlossen. Maar toen het schip daar aankwam, waren de gevangenen al naar Maracaibo getransporteerd, waar ons pantserschip wegens de zandige baai hen niet kon bereiken.

Onze zaakgelastigde te Caracas, de Reus, is ook al eens te Willemstad geweest, waar hij een langdurig onderhoud met den gouverneur had.

President Castro schijnt zich vierkant tegen de krib te zetten. De amerikaansche gezant te Caracas, Bowen kwam intusschen reeds den 18den December ll. met den Italiaanschen gezant, baron di Aliotti, op zijn doorreis naar Caracas te Willemstad aan, waar hij bij den franschen consulairen agent, Maduro, een vriendelijk onthaal vond. Er kan in 'n maand tijds al heel wat gebeurd zijn op 't gebied der diplomatieke onderhandelingen, waardoor Castro tot 'n beter inzicht kan zijn gekomen.

De gouverneur der kolonie heeft na uitgebracht advies door de betrokken commissie, met bekwamen spoed een ontwerp-verordening ingediend, waarbij voor Curaçao de oprichting eener, uit 9 leden samen te stellen. Kamer van Koophandel wordt voorgesteld. en de oprichting van Kamers van Koophandel op de andere eilanden in uitzicht gesteld, zoodra de behoefte daaraan zich doet gevoelen.

De *Amigoe* is het niet geheel met het ingediende ontwerp eens, en vreest dat daarbij te weinig rekening is gehouden met de zoo noodige voeling met het publiek, waardoor het wel eens kon gebeuren, dat het vleugje van belangstelling waardoor aan wederoprichting der, eens ter ziele gegane Kamer kon worden gedacht, uitdooft.

Spraken we hierboven van 'n tegenvaller, die Suriname in 1905 op 't gebied van de inkomsten wacht, 1904 schijnt aan Curaçao op dit gebied 'n meevallertje te zullen bereiden. Terwijl de inkomsten uit belastingen en van onderscheiden aard voor de Bovenwindsche eilanden in de 9 eerste maanden van het afgeloopen jaar te zamen slechts f 300 beneden de raming bleven, brachten de belastingen op Curaçao in de eerste 11 maanden van 1904 f 21000 meer op dan de raming voor dat tijdperk uitwijst.

Uit Aruba wordt aan de *Amigoe* geschreven, dat de »Westindische Mail« haar eigen glazen zou hebben ingeslagen door een zoo hoog subsidie te vragen voor het aandoen der Benedenwindsche eilanden van de kolonie, behalve Curaçao. Nu heeft men op Aruba een voorloopige overeenkomst met 'n amerikaansche firma, die zeker kan zijn op 'n vracht van / 50000 in het jaar van Arnba en Bonaire, terwijl het ook te wachten staat, dat Aru b thans meer goederen zal trekken uit Columbia voor overscheping naar amerikaansche havens, hetgeen met het oog op eventueele plannen van bedoelde Maatschappij met betrekking op Columbia haar niet welgevallig kan zijn.

De schrijver wijst er evenwel op, dat de overeenkomst slechts 'n voorloopige is, daarmee 'n balletje opwerpend ter bekeering van de »West-indische Mail.« Of 't baten zal?

De christelijke zending als opvoedingsmiddel van den inlander in Ned.-Indië.

Eene zeer belangrijke en tevens zeer onderhoudende voordracht over het in hoofde genoemd onderwerp werd Dinsdag den 17 dezer in het Indisch-Genootschap te 's-Gravenhage gehouden door Jvr. H. B. de la Bassecour Caan, aan de lezers van ons blad bekend door de cursussen over zendingsgeschiedenis, die op zoo uitnemend verdienstelijke wijze in de laatste twee jaren door haar worden gehouden.

Spreekster zette op den voorgrond, dat ons koloniaal bezit alleen verdedigbaar is, wanneer ons bestuur tegenover de inlandsche bevolking opvoedend en ontwikkelend optreedt, eene stelling die, hiervan was zij overtuigd, wel door niemand van haar gehoor zou worden bestreden.

En aangezien nu de christelijke zending bij die opvoeding een machtige factor is, wilde zij het werk der zendelingen nog meer bekend maken als het reeds is, daarbij echter critiek uitoefenende voor zooverre verbetering haar mogelijk schijnt. Zij zou om haar onderwerp 't best te kunnen beheerschen dit vastknoopen aan een bepaald arbeidsveld en koos daartoe de Sangi en Talauer-eilandengroep, die het noordelijk deel uitmaken der Residentie Menado.

Wij zouden de ruimtegrenzen van ons weekblad belangrijk overschrijden wanneer wij Jvr. d. l. B. C. op den voet volgden bij hare boeiende schets van den aard en den maatschappelijken toestand van land en bevolking, die zij persoonlijk had leeren kennen en van den ingespannen arbeid der zendelingen om dat volk door eene christelijke opvoeding te brengen tot zelfstandigheid en welvaart. Hare gansche rede wordt later in de verslagen van het Indisch Genootschap opgenomen en wij kunnen ons dus hier bepalen tot het opteekenen der punten die, vooral in verband met de op de voordracht gevolgde discussiën, het meest onze aandacht trokken.

Onze lezers kennen genoegzaam onze verhouding tot het werk der Christelijke Zending, die wij, als de krachtige helpster van eene Regeering die uit financieëele onmacht veel ongedaan moet laten, een bijzonder goed hart toedragen. Wij erkennen daarbij, dat het godsdienstig karakter der zending, die het gemoed tot 't gemoed doet spreken, een machtige hefboom is om ook in den maatschappelijken toestand verbetering te brengen, maar aan den anderen kant zien wij voor Nederland geen groot gevaar in de Mahomedaansche propaganda, zooals de heer de Meester dit deed en kunnen nog minder meegaan met den heer Maclaine Pont, waar deze, voornamelijk op grond der jaarlijksche kosten der pelgrimstochten naar Mekka, gepaard aan het motief, dat de Mahomedaan een slechte econoom is, het werk der zending met kracht tot bestrijding van het Mahomedanisme zou willen doen dienen. Wij zijn het met den heer van Santen eens, dat liberaal toegepast, de wetten en grondslagen van het Mohamedaansch geloof op huishoudkundig en maatschappelijk gebied al niet slechter werken, dan die van de verschillende Christenleeren.

Spreekster had in hare voordracht vermeden te wijzen op de nadeelen, die het verschil in grondstellingen tusschen de oud- en de nieuw-christenen voor de zending teweegbracht, doch 't was de heer Maclaine Pont, die hierop wees en de vraag stelde of eene »entente cordiale« van onthouding op elkanders gebied en het verdeelen van het terrein in nauwkeurig begrensde deelen voor den Roomschen en den Protestantschen arbeid niet nuttig zou werken. De heer Gunning antwoordde hierop, dat van Protestantsche zijde eene dergelijke regeling best mogelijk zou zijn, doch dat van wege den Roomschen godsdienst door den aard zijner prediking, daarin nimmer zou kunnen worden toegestemd.

Nog enkele andere punten kwamen ter sprake en nadat Jkv. Caan, al het aangevoerde had beantwoord, dankte haar de Voorzitter voor de zeer zeker hoogst gewichtige voordracht en noodigde haar uit den leden van het Indisch Genootschap andermaal het voorrecht te schenken haar als inleidster te mogen zien optreden.

Vereeniging „Moederland en Koloniën".

Bespreking van het rapport Rhemrev.

In de algemeene vergadering van de Vereeniging „Moederland en Koloniën" van 22 December j.l. vestigde de heer Kooreman er de aandacht op, dat eenige cijfers aangaande ter Oostkust van Sumatra voorgekomen misdrijven, als moord, doodslag, verwondingen, diefstal, ketjoepartijen, schuurbranden, zeeroof, enz. die vóór 1897 in de koloniale verslagen werden opgenomen, in 1897 en volgende jaren daarin niet meer waren te vinden. Bij de op de inleiding gevolgde discussie zeide de heer H. H. van Kol dienaangaande, blijkens het in ons No 44 van 12 dezer opgenomen verslag,: „Deze verandering had plaats in 1897, *toen de heer Cremer als Minister optrad en het Koloniaal verslag onmiddelijk over Deli deed zwijgen."*

De bedoelde opgaven kwamen steeds voor in hoofdstuk C van het verslag, gewijd aan „mededeelingen van Staatkundigen en algemeenen aard", en nu vestigt men er onze aandacht op, dat in den brief van 21 September 1897, waarbij de Minister Cremer het Koloniaal verslag van 1897 aan den Voorzitter der Tweede Kamer aanbood — zie bijlagen der Handelingen 1897/98 C No 5 — het volgende voorkomt: „met betrekking tot het Oost-Indische verslag moet ik nog doen opmerken dat de hoofdstukken A tot en met C, zoomede hoofdstuk D, paragraaf 4, onder het beheer van mijn ambtsvoorganger zijn vastgesteld."

De besproken verandering werd dus aangebracht onder het bewind van den Minister Mr. J. H. Bergsma.

Voordracht Kooreman.

Aan de Redactie-Commissie van »Het Koloniaal Weekblad«.

Met belangstelling nam ik kennis van de voordracht van den heer P. J Kooreman in de Algemeene Vergadering der Vereeniging »Moederland en Koloniën op 22 December ll., zooals onder het opschrift: »Het debat in de Tweede Kamer der Staten-Generaal over het rapport-Rhemrev« is afgedrukt in N°. 43 van uw Weekblad.

Eene gelijktijdige zitting van de Tweede Kamer was reden dat ik slechts het slot van die voordracht kon aanhooren.

Ware ik ook bij den aanvang tegenwoordig geweest dan zou ik zeker wedersproken hebben het beweren van den heer Kooreman, dat de conclusiën van Mr. Rhemrev een zoo grooten indruk op de Kamer maakte, dat niemand er aangedacht heeft op te komen tegen de bewoordingen, waarin het lid Mr. Fock zijn verontwaardiging (over het plichtverzuim van de ambtenaren ter Sumatra's Oostkust) uitdrukte. Deze voorstelling van het in de Kamer gevoerde debat is niet juist; hoe de heer Kooreman, die toch zeker de handelingen met aandacht zal hebben gelezen, tot dit beweren komt, is mij onbegrijpelijk.

Na in de Vergadering van 29 November 1904, bij den Minister aangedrongen te hebben op de overlegging van het geheele rapport Rhemrev, liet ik daar op volgen: »Deze opmerking op zich zelf zou mij geen aanleiding hebben gegeven het woord te vragen. Ik heb dit gedaan om te protesteeren tegen de beschuldiging van plichtverzuim door de heeren Fock en de Waal Malefijt uitgebracht over de bestuursambtenaren, die in de laatste jaren met het gezag op de Oostkust van Sumatra waren belast. Ik moet veronderstellen dat de beschuldiging berust op vermoedens. De Memoriën van Toelichting en Antwoord geven daartoe althans geen aanleiding en evenmin de conclusiën van het rapport van Mr. Rhemrev. Gaarne vernam ik dan ook van den Minister of die vermoedens gegrond kunnen geacht worden. Wij moeten bovendien bij het beoordeelen van hetgeen door de ambtenaren is gedaan of verzuimd niet uit het oog verliezen dat het gebied waarop zij gezag en toezicht uitoefenen zeer uitgestrekt is, dat er 160 ondernemingen zijn, waarop 1000 Europeanen en ongeveer 100000 contractkoelie's werkzaam zijn. Het Europeesch bestuurs personeel is betrekkelijk groot, maar de middelen om behoorlijk toezicht te kunnen houden op de verschillende ondernemingen ontbreken. Zijn de heeren Fock en de Waal Malefijt er zoo zeker van dat de bestuursambtenaren de Regeering nooit hebben gewezen op de misstanden, nooit hebben aangedrongen op versterking van politie personeel? Ook daaromtrent zou ik gaarne eenige inlichting van den Minister ontvangen, ten einde te kunnen beoordeelen of de beschuldiging van plichtverzuim gegrond is. Ware de Regeering . . . enz. enz.«

Is dat geen protest tegen lichtvaardiger en ongemotiveerde beschuldigingen?

En waarom protesteerde ik?

Om de eenvoudige reden dat ik het onrechtvaardig acht afwezigen te beschuldigen zonder afdoend bewijs van hun schuld — zie Handelingen bladzijden 312 en 325.

Het was niet de eerste maal dat ik daartegen op kwam in de Kamer.

Ik protesteerde ook omdat, naar mijn overtuiging, het voortduren van de misstanden op de Oostkust van Sumatra meer aan de Regeering dan aan hare ambtenaren aldaar te wijten is; eene overtuiging die ontstaan was tijdens mijn bezoek aan de Oostkust in 1898, toen de heer Kooreman Resident was te Medan.

Het spijt mij vooral dat de heer Kooreman bij den aanvang zijner voordracht een onjuiste voorstelling van het debat in de Tweede Kamer heeft gegeven, omdat daardoor allicht ook de juistheid van zijn verder betoog in twijfel zal worden getrokken. En toch is dat betoog feitelijk niet anders dan eene uitgewerkte en gedocumenteerde herhaling van hetgeen ik in de Kamer met enkele woorden heb gezegd.

Uwe Commissie zal mij verplichten door 't bovenstaande te plaatsen.

Hoogachtend,

J. M. Pijnacker Hordijk.

INGEZONDEN.

De stuurlui aan den wal.

Geachte Redactie.

Onder bovenstaand hoofd kwam bij Uwe bespreking in Uw voorgaand nummer van aanhalingen uit een schrijven mijnerzijds, de volgende beschouwing voor:

„Wij hebben ernstige bedenkingen tegen de stelling dat de „stuurlui aan den wal" het schip van staat in gevaar zouden kunnen brengen, en zijn er juist verheugd over, dat ook de indische regeering de critiek der ongeroepen beoordeelaars niet schroomt, en hoe langer hoe meer gaat beseffen, dat het goed is om de bepalingen, die zij in het leven wil roepen eerst aan het publiek oordeel te onderwerpen . . ."

Het verband tusschen Uwe „ernstige bedenkingen" benevens Uw verheugd zijn over iets, waarmeê ook ik instem, en mijn schrijven is mij niet recht duidelijk. Wel verre van den „stuurlui aan den wal," waaronder ik *mij zelven* in mijn aan U gericht schrijven meende te mogen rangschikken, — ik schreef stuurlui aan den wal, die *wij* zijn — den mond te willen snoeren, gold mijn vraag de quaestie, of de richting, waarin m. i. helaas zoovelen bezig zijn de openbare meening in onze koloniale aangelegenheden te bewerken, de ware moet worden geacht. Uw artikel gaf op deze vraag slechts een ontwijkend antwoord.

Er is U nimmer iets gebleken van de gevaarlijke overgevoeligheid, waarop ons koloniaal schip van staat zou kunnen stranden . . . U vindt 't volkomen natuurlijk, dat ieder gewoon gevoelig mensch zich over de delische gruwelen ergert, en zich bedroeft, wanneer hij leest, dat het voor de veiligheid van Atjeh en van Sumatra's Oostkust noodig was om honderden slecht bewapende inlanders, waaronder vrouwen en kinderen, door de uitwerking onzer uitmuntende karabijnen neer te leggen. . . .

De onbevangen bestudeering onzer koloniale litteratuur van de laatste maanden, zou U m.i. moeten hebben doen inzien, dat we b.v. in het incident de Stuers in de Tweede Kamer te doen hebben gehad, niet met een uiting van *droefenis* over iets wat onafwendbaar was, doch met 'n vlaag van „sentimenteele aberratie", die door geen verontschuldigingen en aanvoering van zeer plausibele beweegredenen, tot staan kon worden gebracht.

In deze lijn zou het b.v. liggen om een wereldprotest op touw te zetten tegen de aanstaande voltooiing van de doorgraving der landengte van Panama, omdat daar zeker duizenden werklieden, tengevolge van het ongezonde klimaat, het leven bij zullen inschieten.

Ik kan mij zeer wel voorstellen, dat een gewoon gevoelig mensch, tot welke categorie ik mij ook wel meen te mogen rangschikken, zich bij voorbaat bedroeft over de talrijke slachtoffers, die het tot stand komen van dat werk zal kosten, dat aan millioenen en millioenen menschen, aan de gemeenschap, zal ten goede komen. Maar geenszins kan ik mij voorstellen, dat iemand *au sérieux* zou worden genomen, die een de Lesseps, in effigie nu natuurlijk, den stempel van: „Aartsmoordenaar" op het voorhoofd zou willen drukken, wegens de duizenden, die gevallen zijn bij de totstandkoming van zijn reuzenwerk. Zou 'n Suezkanaal ooit gereed zijn gekomen, indien het lot der duizenden arbeiders, en niet het einddoel, waarvan thans honderden millioenen voordeel trekken, *hoofdzaak* voor de ondernemers ware geweest?

Ons wacht in ons koloniaal rijk een reuzenwerk. Indië is geen model-boerderijtje, waarin alles recht knusjes kan toegaan, maar een jonge maatschappij, waarin alles, van onderop veelal, moet worden opgebouwd.

Wat dit opbouwen betreft, schreeft U nog:

„En wij zouden er juist gevaar in zien voor onze koloniale toekomst, wanneer alleen aan de minder gevoeligen hier het woord en de daad werden gelaten, en als niet ernstige vertoogen en beraadslagingen van de koele beoordeelaars der feiten, de strekking hadden om de middelen aan te wijzen, die verkorting of geringschatting van het menschenrecht, tot nog zeldzamer uitzonderingen zullen beperken, dan de thans nu en dan voorkomende".

Afgescheiden van het feit, dat het mij, na Uwe onderschrijving van mijn, „in korte woorden samengesteld koloniaal program" ietwat bevreemden moet dezen pijl op mij gericht te zien die toch aan de humaniteit, doch *ware* humaniteit, een groote rol wil zien toegekend, kan ik niet nalaten, naar aanleiding van het hiervoren aangehaalde, enkele simpele vragen te stellen.

Wie zijn de koele beoordeelaars? Een afgevaardigde van Kol, die niet „een enkele maal de plank misslaat" maar telken male in elke zijner talrijke redevoeringen blijk geeft van eenzijdigheid eenerzijds, van de grootste oppervlakkigheid anderzijds. Een Rookmaaker? Een Mr. van den Brand! Beiden wegsmeltende in tranen over de verdorvenheden van enkele specimen van het menschelijk geslacht, die, ik schreef 't U toch duidelijk genoeg, ook ik verfoei! Acht U wellicht tot die koele beoordeelaars een ridder de Stuers, een Mr. Troelstra te behooren, wier gevoel onze maréchaussées met tromplader en donderbus de *rimboe* zou willen zien intrekken, ter wille van 'n strijden met gelijke wapens bij eventueelen tegenstand?

Koele beoordeeling achtte ik tot heden slechts mogelijk voor wie zich niet door zijn gevoel laat meeslepen, doch met nuchter verstand de feiten toetst aan wat recht en billijk is. Wie aan zijn gevoel den vrijen teugel laat, komt er maar al te licht toe, om de deugdelijkste beweegredenen, die niet met zijne opinie strooken, te verklaren tot *apenkool*, een door één Uwer „koele beoordeelaars" tot parlementair woord verheven expressie, die ik mij anders niet zou hebben veroorloofd.

Deugdelijke beweegredenen? Ja, of moeten we soms eeuwen wachten, totdat het besef van het volkenrecht ook tot de indische volkeren doordringt, dat b.v. overal in de beschaafde wereld opname en steun van aan het gezag vijandige elementen tot 'n *casus belli* maakt? Of moeten we in 'n land, dat zoo dringend om deelneming van het kapitaal voor zijne ontwikkeling vraagt, elke arbeids-overeenkomst als uit den booze vervloeken, die den arbeider naast zijne rechten ook verplichtingen oplegt?

Nog in Uw laatste nummer weest U terecht onder de Oost-indische berichten op 'n artikel in de *Rangoon-Times*, als op „eene waarschuwing bij de vele andere van den laatsten tijd om niet voort te gaan met de leer van den *bok op de haverkist.*"

De nalatenschap onzer voorvaderen heeft ons gebracht in de positie van voogden over een uitgestrekt koloniaal rijk, welks volkeren den weg ter ontwikkeling te wijzen, hen daarheen te leiden, ook waar zij het nut daarvan nog niet hebben leeren inzien, onze plicht is, terwijl de hedendaagsche koloniale politiek, en wel bij uitstek die van ons klein landje, eischt dat aan het internationaal kapitaal binnen onze koloniale grenzen de gelegenheid worde geboden om aan de ontwikkeling deel te nemen en zich zoo mogelijk productief te maken.

In beide opzichten is het noodig de orde in ons uitgestrekt koloniaal gebied te handhaven, en op vele plaatsen nog te brengen, waar mogelijk door overreding, doch waar gebleken is, dat deze in onafzienbaren tijd zal blijven falen, door kracht van wapenen, welker betreurenswaardige gevolgen ons gevoel ons niet mag beletten, die mede in den koop te nemen, waar het wel en wee, de toekomst van veertig millioenen menschen aan onze handen is toevertrouwd.

STAAT

voor aanvraag van VERLOFSTRACTEMENT
VOOR
H.H. INDISCHE AMBTENAREN (officieel model).
Verkrijgbaar bij den uitgever van dit blad, Haagpoort 4.
Prijs 2½ cent.

En waar ik zie, dat dit gevoel steeds in sterkere mate zich aan ons volk opdringt, de openbare meening steeds meer in die richting wordt bewerkt, kan het niet anders, of twijfel maakt zich van mij meester, of wij wel geroepen zijn, om daar ginds geen knutselwerk, maar iets grootsch tot stand te brengen.

Wij moeten sterk zijn niet alleen in het goede, maar ook om de verdrietigheden te kunnen torsen, die tot het goede moeten leiden. Wat heeft Lombok ons te zien gegeven? Hoe ontwikkelt zich de toestand in Korintji? Die volkeren hebben thans den eersten stap op den weg der ontwikkeling gezet. Niet zonder leed? Passé! Is hun de toekomst daardoor niet des te nader gebracht? Weegt de toekomst van die honderdduizenden niet op tegen het leed, aan honderden, wellicht duizenden toegebracht, nadat jarenlange overreding had gefaald?

Zouden die volkeren thans even ver zijn, indien Uwe „koele beoordeelaars" het heft in handen hadden gehad? Ik betwijfel het.

U geeft blijkbaar toe, dat er ook bij hetgeen dezen ten beste geven, kaf onder het koren schuilt, waar U het volgende opmerkte:

„Men moet toch veronderstellen, dat wijsheid en kracht genoegzaam de eigenschappen van de officieele stuurlui zijn, om het kaf van het koren te scheiden. Dat zij het eene zullen weten op zij te zetten, om van het andere een nuttig gebruik te maken."

Maar, zoo vraag ik mij af: bestaat er niet zoo iets als een openbare meening, die wel degelijk haren invloed kan doen gelden op de officieele stuurlui, hoe wijs en krachtig ook?

En, mijnerzijds toegevende, dat er naast het kaf van overdrijving en sentimentaliteit ook wel korenaren uit den hoop te lezen vallen, vraag ik U: of het op den weg van dit Weekblad, van onze Vereeniging ligt om de openbare meening voor kaf en koren beide ontvankelijk te maken? Ik vrees voor onpasselijkheid, die haar zich met walging van de koloniale idee zal doen afkeeren, nadat ze eindelijk was wakker geschud en van belangstelling begon te doen blijken.

Onze koloniale toekomst in gevaar gebracht door een krachtig optreden, waar dit noodig is geworden? Van de zijde van het buitenland soms? Ja, maar door wie anders, dan door Uwe „koele beoordeelaars," die, waar ze maar iets meenen te ontdekken, *zonder nader onderzoek*, het maar dadelijk uitschetteren, dat wij „laffe moordenaars" „prullerige bestuurders" en wat dies meer zij, zijn?

Van de zijde der inlandsche volkeren wellicht? Geloove wie het wil. Ziet Lombok, ziet Korintji, ziet straks de Gajoe-landen, wanneer we er maar blijven en werken! Ziet Java en al die landen, waar ons gezag toch waarlijk niet zonder strijd gevestigd is!

Gelijk in het werkelijke leven hem de palm der overwinning wacht, die zich niet door teleurstellingen en tegenspoeden laat ter neer slaan, die niet bij elke tegenwaardigheid bij de pakken gaat zitten huilen, ook over het leed, dat hij onwillig anderen berokkende, maar wetende het goede te willen en na te streven, zijn dikwerf moeilijken weg vervolgt, zoo kan m. i. ook slechts onze koloniale politiek doeltreffen, indien ze zich niet telkenmale stoot aan de oneffenheden van teleurstellingen en bittere ontgoochelingen, maar *krachtig* arbeidt aan de toekomst van gindsche volkeren en blijft arbeiden, ook waar die toekomst offers eischt.

Gelijk een bevelhebber, waarlijk niet tot zijn genoegen, eene zijner afdeelingen een wissen dood tegemoet zendt, om zijne hoofdmacht of het succes van den slag te redden, zoo moeten wij onze koloniale bitterheden weten te verduwen, om onze volle aandacht te kunnen wijden aan ons koloniaal succes, de toekomst der volkeren onder ons gezag, en deze ter economische overwinning te leiden.

Zijn wij daartoe te teergevoelig, dan zijn we al evenmin berekend voor onze taak als 'n politie-agent, die zich bij 'n opstootje laat afranselen, omdat zijn zwak gemoed hem verbiedt van wapenstok of sabel gebruik te maken! Als de man, die 'n Panamakanaal niet zou aandurven, met 't oog op de offers, die het eischen zal.

En toch, wie zijn eerder geroepen dan wij, die, door jarenlange ondervinding, op de hoogte zijn geraakt van de nooden, wenschen en behoeften dier volkeren, om hun den weg te wijzen naar hooger?

Dit is een grootsche taak, en waar de huidige koloniale begrippen wreedheid en baatzucht uitsluiten, een edele taak, waaraan te werken de goede moed ons niet mag ontnomen worden door teleurstellingen, die noodzakelijkheid en aan een jonge maatschappijvording inherente toestanden, ons hebben bereid, en bereiden en zullen blijven bereiden, *ook* aan hen, die na ons komen, totdat het doel zal zijn bereikt.

Is er, geachte redactie, een taak verhevener dan die ik zoo even schetste? Is zij niet waard, dat wij ons gevoel bemeesteren, waar dit in opstand zou willen komen, maar tot zwijgen *moet* worden gebracht, om krachtig voort te kunnen schrijden op den weg, dien het geweten, goede wil, en zorg voor de toekomst ons afbakenen tot heil van Nederlandsch-Indië en Nederland!

NEDERLANDER.

Niettegenstaande den, o. i. onnoodigen, persoonlijken aanval op de heeren de Stuers en van Kol, hebben wij bovenstaand stuk van onzen vriend »Nederlander« in ons blad opgenomen, omdat wij de zekerheid hebben, dat hij de welvaart van moederland en koloniën vurig belang stelt, terwijl zijn gispen van wat hij »overgevoeligheid« noemt eenvoudig voortvloeit uit eene, in ons oog onjuiste waarneming van den invloed, die de sterk gekleurde schilderingen der gevoelsmenschen hebben op de openbare meening.

Wij kregen daarentegen een gansch anderen indruk dat de met bekwaamheid gepreekte theorieën van: „'t is zoo erg niet" en „slaat er maar op los" veel meer indruk maken op de publieke opinie, waar deze ons zoo gaarne veronderstelt, dat die zoogenoemde voorstanders van een nieuwen koers, die zooveel afkeuren wat vroeger gedaan is, idealisten of slechte vaderlanders zijn, misschien wel allebei te zamen.

En waar wij N. nu verzekerden dat wij, naar ons beste weten, steeds beide richtingen, onpartijdig hebben beoordeeld en het heil van Nederland, niet alleen in Europa maar ook in Oost- en West-Indië, het veiligst vertrouwd achten bij de koele beoordeelaars, die tot de waarheid zoowel van het een, als van het ander trachten door te dringen, noemt hij klakkeloos enkele namen en argumenteert dan, alsof die door ons gekozen „koele voorstanders" zouden zijn. Als rede in een debatingclub zou zijne bestrijding der stellingen zeker effect maken; ze is eene schijnbaar sluitende bewijsvoering, gegrond evenwel op vele onjuiste en onbewezen stellingen, maar ze pakt, ... omdat ze den verblindenden gloed heeft, die hij aan anderen verwijt.

Zoo stelt hij de vraag: »Of moeten wij in een land, dat zoo dringend om de deelneming van het kapitaal voor zijne ontwikkeling vraagt, elke arbeids-overeenkomst, als uit den booze vervloeken, die den arbeider, naast zijne rechten, ook verplichtingen oplegt?« En dit zegt hij, terwijl niemand, — zelfs Rookmaaker en van den Brand niet —, er aan dachten of denken om arbeidscontracten onmogelijk te maken, doch alleen wenschen, dat daarin de belangen van den werkman behoorlijk worden gewaarborgd en deze tegen de hardhandige en de nog wel eens voorkomende hardvochtigheid van werkgevers, krachtdadig door ons gezag worde beschermd.

Zoo zou — de absolute vredesvrienden uitgezonderd — niemand willen, dat een oorlog werd *nagelaten*, wanneer hij *noodzakelijk* is voor beschaving en ontwikkeling in de toekomst, en toch wordt door N. het manke voorbeeld van 't doorgraven der landengte van Panama gekozen om te betoogen, dat zij, die zoo min mogelijk oorlogen verlangen en is vechten onvermijdelijk dan zoo weinig bloedig mogelijk, geen begrip hebben van de economische stelling: dat men de individuën moet weten op te offeren, tot heil van de gansche maatschappij en van het nageslacht.

Het eerste toch, dat men op Panama deed, was hygiënische maatregelen treffen om de slachtoffers tot een *minimum* te herleiden en nu, bij de hervatting van het werk door de Noord-Amerikanen, wordt meer dan een vol jaar besteed, alleen om die hygiënische maatregelen te verbeteren en daardoor het te lijden verlies van menschenlevens tot het kleinst mogelijk getal te beperken.

Heeft N. werkelijk de overtuiging, dat de oorlogen, die wij in Indië gevoerd hebben, steeds dienden tot beschaving en ontwikkeling der bewoners van de landen, die wij veroverden? Heeft de studie der koloniale geschiedenis hem dit geleerd?

Is hij het niet met ons eens: dat de herinnering aan de in eenen oorlog gevallen slachtoffers, vooral wanneer ze velen zijn, nog jarenlang de innige verbintenis in den weg staat, die tusschen overheerscher en overheerschte moet bestaan om iets werkelijk blijvends tot stand te brengen?

Ook nu weder waarschuwt hij ons (de Vereeniging en het Weekblad) tegen het ontfankelijk maken der openbare meening, ook voor het kaf van overdrijving en sentimentaliteit (overgevoeligheid?), maar hij ziet daarbij geheel over het hoofd, dat ook 't koren der *minder-gevoeligen* soms met zorg uit 't kaf moet worden opgegaard en dat overdrijving eene fout is, waartegen de beste onzer, zich soms niet kan waarborgen.

»Du choc des opinions jaillit la verité« schrijft N. in den brief, waarin ons zijn stuk werd aangeboden en dit volkomen met hem eens zijnde, namen wij het op!

R.

Van Vreemde Koloniën.

De Duitsche koloniën in 1904.

Voor de duitsche koloniale politiek is 1904 het belangrijkste en aan gebeurtenissen meest rijke jaar in het twintig-jarige tijdvak, dat achter haar ligt, sedert Bismarck den 24sten April 1884 het historisch geworden telegram aan den duitschen consul-generaal te Kaapstad afzond, ten einde de vestiging van den heer Luderitz in het toenmalig Luderitz-land onder bescherming der duitsche vlag te stellen.

Een bloedige opstand in Duitsch Zuidwest Afrika vereischte een groote machtsontwikkeling, die op het oogenblik nog niet tot afdoende resultaten heeft geleid. Toen in Januari 1904 de opstand der Bondelzwarts in het Zuiden der kolonie ten einde scheen te loopen, maar toch nog het grootste gedeelte van de bezettingstroepen bezig hield, brak eensklaps in het centrum der kolonie de Herero-opstand uit, waardoor ook de hoofdstad Windhoek bedreigd werd terwijl tal van kolonisten op hunne afgelegen hoeven werden vermoord.

Nadat successievelijk de, in de kolonie aanwezige troepenmacht tot 7000 man onder bevel van luitenant-generaal von Trotha was opgevoerd, werd de macht der Herero's den 11den Augustus ll. bij den Waterberg gebroken, waar Samuel Maharero al zijne mannen om zich heen verzameld had. De moeielijke arbeid der vervolging in de zandwoestenijen van Omaheke ving toen aan — in October viel Hendrik Witbooi met de zijnen af en brak de opstand in Namaland uit.

Nog vele maanden zullen voorbijgaan, voordat generaal von Trotha geheel met de opstandelingen afgerekend, den eigenlijken opstand bedwongen zal hebben, en reeds wacht den duitschen troepen wellicht een nieuwe taak in het Noorden tegen de Ovambo's, waaronder er zijn, die den Duitschers zeer vijandig gezind zijn, zooals de Ondonga's onder 't hoofd Nechale, die aan vele gevluchte opstandelingen een schuilplaats bood.

De gouverneur, overste Leutwein, wien men — den militair — te groote zachtheid tegenover den inboorling verwijt, moest eindelijk onder den drang der openbare meening worden teruggeroepen, terwijl de duitsche consul-generaal te Kaapstad, von Lindequist als zijn opvolger werd aangewezen.

Voorloopig zal er evenwel voor hem in deze kolonie nog niet veel te besturen vallen.

De kolonie Togo zag in den loop van dit jaar eindelijk haar liefsten wensch bevredigd door het Rijksdag-besluit van den 16en Juni ll., waarbij toestemming werd gegeven tot den aanleg van een, 122 kilometers langen spoorweg, die de haven Lome met Palime in het binnenland verbindt. »'t Is aan te nemen, schreef de *Deutsche Kolonial Zeitung*, aan de hand van welk blad wij o.a. dit overzicht geven, »dat met den aanleg van deze, door het »Kolonial Wirtschaftliche Komitee« getraceerde lijn, in 1905 een aanvang zal worden gemaakt.« Zeker, schijnt 't dus toch nog niet te wezen. Zooals onze lezers weten, worden grootsche verwachtingen gekoesterd van de, in deze kolonie ter hand genomen proeven met den aanplant van katoen als volkscultuur, waarvoor echter een betere gemeenschap tusschen de productie-terreinen en de kust een dringend vereischte is. In het begin van 1904 hadden de katholieke en protestantsche zendelingen 't met elkander aan den stok, over de vraag, wie van hen 't meest in nationalen zin werkte, door gebruikmaking van de duitsche taal als voertaal bij het onderricht. Het gevolg is geweest een besluit, waarbij met terzijdestelling van het engelsch, te beginnen met 1 Januari 1906, alleen het duitsch als voertaal mag worden gebruikt. Togo is de eenige duitsche kolonie, die 't zonder subsidie stellen kan.

In Kameroen dreigde 't zoo nu en dan tot ernstige opstanden te komen. Het schijnt evenwel, dat al die onlusten, waarbij intusschen ook 'n verdienstelijk hoofdambtenaar 't aflegde, binnen lokale grenzen beperkt bleven. In den loop van het jaar werden met 't oog op de grensregeling in de buurt van 't Tsjadmeer expeditiën ondernomen, die een geregeld verloop namen. Van groot belang voor de kolonie zoude het wezen, zoo de, in den loop van 1904 ontdekte tinlagen en petroleumbronnen rijk genoeg blijken voor een loonende ontginning.

Oost-Afrika zal nu eindelijk den spoorweg krijgen, waarom het zoo lang gevraagd heeft, en die, terwijl in het Noorden reeds de Oesambara-spoorweg bestaat, nu de hoofdstad Dar-es-Salam met Mrogoro in het centrum der kolonie zal verbinden. Den 1en November ll. vertrokken eenige ambtenaren, w.o. een hoofdingenieur uit Duitschland naar Dar-es-Salam, om den weg uit te zetten en zoo meer, terwijl medio December ll. de spoorweg-inspecteur Grajes met een staf van ingenieurs volgde, om aan den aanleg zelven een begin te maken. Eerst zal in de haven van Dar-es-Salam een ijzeren hoofd gebouwd worden, waardoor de materialen direct in de goederenwagens kunnen worden overgeladen. In Februari a.s. worden waarschijnlijk de eerste rails naar de kolonie verzonden.

De eerste, en volgens de, misschien wel wat overdreven berichten, uitnemend geslaagde landbouwtentoonstelling te Dar es-Salam was natuurlijk een heel evenement voor de kolonie, die zich bovendien, zooals we onlangs aan de rede van graaf Götzen ontleenden, mocht verheugen in een aantal onderscheidingen voor hare inzendingen ter tentoonstelling te Saint Louis.

Aan een, in de kolonie lang gekoesterden wensch werd tegemoet gekomen door invoering van een eigen muntstelsel. De oprichting nu onlangs eener Duitsch Oostafrikaansche Bank zal in financieel opzicht veel ten goede voor de kolonie kunnen uitwerken.

Voor de katoen-cultuur verwacht men van deze kolonie wellicht nog meer dan van Togo. Het is gelukt door aanschaffing van goed zaad, door het ter beschikking stellen van moderne machines bij de bereiding, door besprekingen onder de katoenplanters, en door voorschriften tot bestrijding der katoen-vijanden enzoovoort, een goeden stap voorwaarts te doen.

Het arbeiders-vraagstuk wordt evenwel voor de kolonie steeds moeilijker. Hoe men zich in de kolonie eene mogelijke oplossing van dit vraagstuk voorstelt, lezen we in een artikel van de *Deutsch-Ostafrikanische Zeitung* van den 3den dezer.

In dat artikel wordt uiteengezet dat zoowel in streken als Oesambara, waar veel plantages gevonden worden als in de andere kustdistricten gebrek aan arbeiders heerscht. De zwarten bekommeren zich in het geheel niet meer om de vroeger door het gouvernement algemeen op 16 pesa's daags (ongeveer 20—22½ cent) vastgestelde loonen. Daar er b.v. dragers te kort komen voor de enkele karavanen, die uit Dar-es-Salam het binnenland intrekken, liggen nog honderden lasten in het hoofdmagazijn. Men vreest, dat door den aan te vangen spoorweg-aanleg de arbeidsloonen buitengewoon zullen stijgen. Het gouvernement wordt er voor gewaarschuwd, geen arbeiders voor dien aanleg te betrekken door den inlandschen hoofden daarvoor 'n belooning toe te kennen. Als 'n uitweg wordt in het artikel gewezen op verhooging der hutbelasting, die aan de kust veel te laag zou zijn gesteld. Een hoogere belasting zou de inboorlingen zeker tot den arbeid dwingen.

Het blad besluit aldus: »Waarvan leven de elegant gekleede zwarte heeren, die overal, waar maar iets te doen is, uren lang staan gapen en niets te doen hebben? Om niet te spreken van de zich bedrinkende kaartspelende, luilakkende zwarten, die dag en nacht de kroegen bevolken. Deze luitjes tot werken te dwingen, zou 'n goede regeeringsdaad zijn.«

Zooals men weet is ook graaf Götzen, de gouverneur de meening toegedaan, dat de neger moet leeren werken, hem ook het besef moet worden bijgebracht, dat hij ook plichten tegenover de gemeenschap heeft te vervullen.« . . . In een duitsche kolonie wel te verstaan.

»Als van een goed gelegen wachttoren hebben wij met waakzaam oog van onze bezitting Kiaotsjau een zorgzamen uitkijk«, schreef de *Kolonial-Zeitung*. En die uitkijk is werkelijk wel noodig, sedert het uitbreken van den russisch-japanschen oorlog, en de daarop volgende japansche overwinningen, die in Augustus ll. den ontredderden »Tsesarewitsj« en eenige torpedo-jagers een toevlucht in de haven van Tsingtau deden zoeken, om daar ontwapend te worden, gelijk onlangs weer het geval was met eenige, uit Port Arthur ontvluchte torpedo-jagers. De onlangs in een engelsch blad aan Japan toegeschreven eischen doelen ook op het pachtgebied Kiaotsjau, dat evenals Port Arthur en Weihawei aan China zou moeten worden gerestitueerd, terwijl Japan als eenig pachter op de chineesche kust zich Amoy en Foetsjau zou willen zien toegewezen. Dat Duitschland zich op de gebeurlijkheden wil voorbereiden, blijkt wel uit het feit, dat het voor 1905 een bedrag van 6 ton uitgetrokken heeft, boven de sedert 6 jaren jaarlijks toegestane 2 millioenen voor de defensie van de oorlogshaven Tsingtau. In 10 jaren tijds heeft Duitschland aan den aanleg van stad, haven en vesting een bedrag van omstreeks 60 millioen ten koste gelegd, zeker niet om dit punt weer gewillig prijs te geven, maar met de uitgesproken bedoeling om het vast te houden, als basis voor de economische verovering eenmaal van de achtergelegen chineesche provinciën Sjantoeng, Sjansi en Honan. Reeds heeft de duitsche Sjantoeng-spoorweg waarvan de aanleg in October 1899 werd begonnen, de hoofdstad Tsinanfoe der provincie Sjantoeng bereikt en zijn thans, met twee zijtakken naar de mijn-districten, 442 kilometers in exploitatie gebracht.

De japansche overwinningen leggen evenwel aan Duitschland voorzichtigheid op en de zorg om te waken voor het behoud van wat het eenmaal heeft, niet alleen met 't oog op landbezit maar ook op de preponderante plaats, die zijn handel op China zich naast den engelschen heeft weten te veroveren, en die het door het voortdringen van Japan in gevaar ziet gebracht.

Van de duitsche koloniën in de Zuidzee valt niet veel nieuws te melden. In den Bismarck-archipel maakten de inboorlingen zich weer eens aan eenige gruwelijke moorden schuldig, o.a. op eenige weerlooze paters en zusters, waarvoor ze op bloedige wijze werden gestraft. Omtrent Nieuw-Guinea lazen we onlangs een waardeerend woord van 'n engelsch zendeling over hetgeen de Duitschers in het hun toebehoorend gedeelte van het groote eiland hebben tot stand gebracht, in vergelijking met de negatieve resultaten van het australisch bewind over Zuid-Oost-Nieuw-Guinea.

Op scheepvaartgebied werd voor de koloniën een wijziging gebracht door het verleggen van het uitgangspunt der zijlijn van de »Norddeutsche Lloyd,« welke ook onzen archipel bediende naar het Noorden, van China over de Filippijnen naar Nieuw-Guinea en Australië, een wijziging, die ook onze »Paketvaart-Maatschappij« ten goede kwam.

In Samoa schijnt het arbeidersvraagstuk, waarover daar veel te doen is geweest, in voor de kolonisten en arbeiders bevredigenden zin te zijn opgelost. Het gouvernement heeft zelf den aanvoer van chineesche arbeiders ter hand genomen, en is voornemens om in overeenstemming met de planters een regeling te treffen, betreffende de rechten en plichten van werkgevers en arbeiders.

Duitschlands koloniale aspiratiën bepalen zich evenwel niet alleen tot die enkele brokstukken, welke het als laatst aankomende nog van de koloniale tafel kon »weggrissen«, dikwerf op 't laatste nippertje voor John Bull's neus weg, maar op 't vinkentouw zittend en de leus aanvaardend dat zijn toekomst in 't water lag, wachtte het, totdat het na verwezenlijking zijner vlootuitbreidingsplannen sterk genoeg »im friedlichen Rate der Völker« zou wezen, doch de wereld-politiek hield geen rekening met 't duitsche »wacht 'n beetje« en zoo wierp de engelsch-fransche entente van 8 April 1904 leelijk roet in den duitschen pot.

Michel had toch al lang 'n oogje op Marokko, dat bij bedoeld tractaat, alsof Duitschland er heelemaal geen belang bij had, door Engeland eenvoudig zoo goed als geheel aan Frankrijk werd toegewezen. Nog steeds hoopt hij evenwel, dat bij de eindelijke regeling zijne regeering er voor zal weten te waken, dat zijne belangen in dat land niet worden vergeten.

Ook de sympathie, waarop de heeren Morel Fox Bourne en consorten van de zijde van zekere duitsche koloniale politici konden rekenen, moet slechts als zuiver uitvloeisel van het duitsche »imperialisme« worden geteld. De, door liverpoolsche handelaars ten eigen bate op touw gezette agitatie, waarbij een verdeeling van den Congo-staat onder de drie meest geïnteresseerde europeesche koloniale mogendheden in uitzicht werd gesteld, kon niet nalaten om de duitsche expansie-zucht op te wekken. En nog in het laatste nummer van de *Deutsche Kolonial Zeitung* zagen we, als gold 't 'n »heiliges Vermächtniss« met vette letters afgedrukt, de instemming van 't onlangs gestorven eerelid der »Deutsche Kolonial Gesellschaft«, Dr. Hammacher, met de, tegen den Congo-staat gerichte campagne, waarover anders de bekende Max Schlagintweit in de münchener afdeeling van genoemde vereeniging heel andere noten kraakte.

NAAMLIJST VAN LEDEN
toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West" in de maand December 1904.

Heer	Th. Valeton	Amsterdam	*f*	2.50	lid
„	Jos. Polak	„	„	2.50	„
Jhr.	M. Quintus	Deventer	„	1.50	„
„	E. H. F. Leijssius,	Ginneken bij Breda	„	1.50	„
Heer	J. C. Goudriaan	's Gravenhage	„	5.—	„
„	H. Rookmaaker	„	„	1.50	„
„	J. J. van der Leeuw	„	„	1.50	„
„	Dr G. A. van der Roemer	„	„	2.50	„
„	A. J. Gooszen	„	„	2.50	„
„	J. H. Menten	„	„	10.00	„
„	P. H. van Hulsteijn	„	„	1.50	„
„	L. J. Daendels	„	„	4.50	„
„	Mr. F. C. Hekmeijer	„	„	5.50	„
„	H. Breedveldt—Boer	„	„	2.50	„
„	J. G. Ter Linden	„	„	1.50	„

Aan Donateurs, Leden en Abonn., *die verhuizen* of het *weekblad niet geregeld mochten ontvangen*, wordt verzocht hiervan *kennis te geven aan den Administrateur, Riouwstraat 212, den Haag.*

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Berichten van de Utrechtsche Zendingsvereeniging. December 1904.

Halmahéra: Overzicht van den zendingspost Boeli, door B. A. Voorham. — Verslag van het Zendingsveld in het District Kau, door G. J. Ellen. — Boeroe: Tifoe, een Zendingsdag. — Nieuw-Guinea: Mansinam. — Berichten uit Meos-Waar.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. Nov. en Dec. 1904.

Beantwoording van de bij schrijven van den Gouv. Secretaris van 3 Maart 1003, N°. 731, gestelde vraagpunten nopens het landbouwcrediet, voor zoover de afdeeling Bangil, Residentie Pasoeroean betreft. — De splitsing van het corps ambtenaren bij het Binnenl. Bestuur door C. A. van Affelen van Saemsfoort. — Iets over de verboden graden bij huwelijken in de Padangsche Bovenlanden, door O. P. Besseling. -- Bijvoegsel op de Nota over identificatie volgens systeem Bertillon, door H. P. Wagner. — Zachte dwang. Theorie en practijk, door C. J. Hasselman. — Kamerdebatten over de oprichting van een Landbouwdepartement (slot). — Vermeerdering van schrijfwerk, door C. J. Hasselman. — Zevende jaarverslag van de Poerwokertosche Hulp — Spaar- en Landbouwcredietbank. — Eerste id. van de Batangsche; en Tweede id. van de Soemedangsche- en Djombangsche banken. — *Varia*: De Java-Bode over het rapport van Mr. van Deventer. — Deutscher Rechtsbund. — Erfelijkheid en verlossingen.

Indisch Militair Tijdschrift. 1904 n°. 12.

Onze jongste vestiging op Ceram, door E. L. A. Bouman. — Het gebruik van veldartillerie in afwisselend open en bedekt, doorsneden terrein. Eenige opmerkingen naar aanleiding van het artikel van R door X. — Het gebruik van Artillerie gedurende de tweede Atjeh-expeditie tusschen 26 Dec. 1873 en 7 Jan. 1874, door P. C. J. — Geschut te velde voor het Ned.-Indische veldleger, door A. J. Gooszen. — Het inlandsche element van ons leger, door Senio. — Draadlooze telegraphie. — Kustverdediging door X (vervolg). — Varia, enz.

Het Nederlandsche Zeewezen. 15 Jan. 1905.

Schetsen van Java's Zuidkust in woord en beeld, II. Volksvoeding en zeevischvangst, door R. A. Eekhout.

Weekblad voor Indië. n°. 33.

De karaktervorming der Indo's II, door M. van Geuns. — De feesten te Djokja van 2 tot 8 November 1904 (vervolg), door T. ter Horst—de Boer (met platen). — De réunie van oud-leerlingen der Kweekschool voor Machinisten te Djokja. — De exursie naar Sigi (Midden-Celebes) (met platen). — Berijmde geschiedenis van Ned.-Indië, II, door W. van Delft. — Zilveren feest, dramatische schets uit het Indische leven, in één bedrijf, door Victor Ido. - Enz.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar O.-Indië.

S.S. »Kon. Willem I« van Amsterdam naar Batavia.

Te Amsterdam schepen zich in:

H. K. J. van den Bussche en echtgenoote, Mej. A. A. E. Mentz, G. M. G. M. Ingenluyff en echtgenoote, K. J. van Alphen de Veer echtgenoote en dochter, H. Schreuel, J. A. G. Souman, J. van der Welle Jr., I. G. A. Wilhelmus, C. Dijkhuizen, J. P. Stam.

naar Genua J. H. van Aisma.

naar Belawan Deli J. Wüst.

naar Singapore K. E. Ehrmann, echtgenoote en kind.

Te Genua zullen zich inschepen:

J. L. Tollenaar, J. de Bruijn MGzn., F. L. Broekveldt met echtgenoote, J. G. Snethlage, Mevr. C. Waleson-van der Spelt, Mej. M. Preuzler, J. J. Smith met echtgenoote, H. van Breen met echtgenoote, B. Hoekstra met echtgenoote J. Boesveld met echtgenoote, W. Arndt, J. H. Schaay met dochter en zoon, B. F. G. Zür Muhlen E. R. Schultz, W. A. de Locze, G. Vermer E. C. Lantzius echtg. en 2 kind., B. A. Drielsma en echtg., J. Hocke Moolenburg en echtg., J. F. A. Muzerie, F. van der Goot echt., en 2 kinderen, J. A. C. Maier, mej. H. W. Pilger Dr. H. P. Kuyper en echtg., J. W. Meerburg, mevrouw E. A. G. de Groot—William Erker, P. Koning en echtg. Jhr. F. Teding van Berkhout, R. P. C. Sprengler, J. C. Pfeiffer, H. Zeeman, M. H. Dam, J. A. Schouten, G. Wijbrands.

Naar Sabang: H. S. Visman.

Naar Singapore: Ph. J. van Rossum, G. A. Dunlop.

Het ss. »Kon. Wilhelmina« vertrokken van Batavia den 22en December 1904 en aangekomen te Genua den 15en Januari 1905 gezagvoerder P. Ouwehand.

Te Genua hebben zich ontscheept:

C P. A. Slegh, P. G. Leupen.

Van Sabang: H. C. Steffelaar, J. J. Avink, Mevrouw A. F. Fels en zoontje.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen:

G. van Wijke, C. J. Smits, F. C. van Vorselen, J. H. Th. Aussems, D. S. Swart, H. Roderwijn, K. Jongejans C. de Wit, J. F. van Lankeren.

Van Sabang: J. Kuipers, H. C. J. Teillers, A. Kooy.

ADVERTENTIEN.

den Haag
Pension Koninginnegracht 47
geopend geheele jaar.
H. W. G. ROOSEBOOM.

Nice
Pension Hollandaise
VILLA NINE.
Avenue Auber
geopend NOVEMBER—JUNI.
H. W. G. Rooseboom—H. E. van Blommestein.

Middelbare school voor Handel en Administratie.
Laan v. Meerdervoort 104, 's-Gravenhage.

Drie-jarige voorbereidende cursus, aansluitende bij de 6e kl. eener school voor M. U. L. O.

Twee-jarige cursus voor Handel of Administratie, aansluitende bij den voorbereidenden cursus en opleidende voor den handel of administratieve betrekkingen.

Een-jarige vervolgcursus voor **leerling-consul** aansluitende bij den tweejarigen handelscursus.

Een-jarige vervolgcursus voor **akte Staatsinrichting M. O.** aansluitende bij den tweejarigen administratie-cursus.

Avondcursussen voor volwassenen tot opleiding voor de **Praktijkexamens** in Boekhouden en Handelscorrespondentie in de 4 talen.

Nadere inlichtingen bij den directeur,
F. TIJMSTRA.

P. Happel Jr.
CUISINIER.
v. Kinsbergenstraat 85d,
DEN HAAG.

Uitzending van Diners.
Koude en warme Schotels.

MEDICINALE COGNAC.
2 liter f 3 — of 6 fleschen f 7.—,
12 fleschen f 14.—
Franco door Nederland.
Ruim 200 Families alleen te 's-Gravenhage die deze beroemde Fransche Cognac gebruiken.
Eenig Importeur voor Nederland.
W. F. NOMAN,
Scheveningen.
Hofleverancier van H. M. de Koningin Moeder

GIDS
VOOR
Repatrieërenden,
Gratis aanbieding van de Haagsche Uitgevers-Mij,
„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG"
Haagpoort 4.

Deze gids wordt in de onderstaande hôtels **gratis** aan de repatrieërenden aangeboden:

Hôtel des Indes, Batavia.
Grand Hôtel „Java" „
Hôtel „Ort" „
„ Du Pavillon, Samarang.
„ Ketabang-Genteng, Soerabaja.
„ Simpang, Soerabaja.
Oranje Hôtel, Padang.

Vraag prospectussen voor advertentiën

C. HOYNG,
Den Haag. — Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden

Echt Chineesche Thee,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Weekblad voor Indië.

Met **1 Mei** is te Soerabaja verschenen een belletristisch
Weekblad voor Indië,
onder hoofdredactie van M. VAN GEUNS.
Abonnementsprijs voor Nederland f 2.50 per kwartaal.
Agent voor Nederland,
Uitgeversmaatschappij „Het Gemeenschappelijk Belang",
Haagpoort 4, Den Haag.

Inhoud van No. 1: Ter Inleiding, door M. van Geuns; Het Mercantilisme en de literatuur, door denzelfden; Een galerij van bekende Indische tijdgenooten: Mr Th. H. de Meester (met portret) door Delphinus; Wanhoopsdaad, Indische Schets, door J. E. Jasper; Overzicht van de Indische pers; Telegrafisch Overzicht.

Inhoud van No. 2: Nieuw Leven, door Dr. R. Broersma; Het Gele Gevaar, door M. van Geuns; Een tentoonstelling van vlechtwerk uit den Ned. Ind. Archipel, door J. E. Jasper; Huurkoetsier (Indische Schets), door denzelfden; E. W. H. Nieuwenhuisen (met portret), door R. B. M.; Overzicht van de Indische pers; Telegrafisch overzicht; Correspondentie.

Inhoud van No. 3: Zelfkennis, door M. van Geuns; Eerste Levensvormen, door Dr. I. Groneman; J. Faes (met portret); De „Tiwah", door Ernst; Loterijwaanzin, door Eduard van Ghert; Overzicht der Indische pers (met een kaart van de geprojecteerde spoorwegen in Zud-Sumatra); Telegrafisch overzicht; Correspondentie.

Inhoud van No. 4: De zucht tot navolgen, door M. van Geuns; Astrale adviezen, door W. van Delft; P. M. L. de Bruijn Prince, door D. D. (met portret); Richard Hol, door Dr A. J. A. Prange (met portret); Op de reede van Sabang, door L. C. Carbin; Verdwenen geluk, door Pax; Beschrijving van een reformpatroon, door Mevr. A. C. Granpré Molière—van Dissel (met een reformpatroon op volle grootte); Overzicht van de Indische pers.

Inhoud van No. 5: Een merkwaardig boek over Java en onze koloniale politiek, door M. van Geuns; De Chineezenbeweging te Soerabaja tegen de Handelsvereeniging Amsterdam, door Mr. J. B. van Houten; Dr. J. Groneman, door J. J. Samwel (met portret); J. Boissevain, door N. v. Z. (met portret): Sic transit gloria mundi, door J. de Jong; Overzicht van de Indische pers (de tocht van overste van Daalen naar de Gajolanden; met kaart).

Inhoud van No. 6: Het vrije woord, door M. van Geuns; Indische romans, door G. Stoll; W. J. M. Michielsen, (met portret) door D. D.; Astrale adviezen, door W. van Delft; Muziekmeester, schets door J. E. Jasper; De opstand in Gedangan, met tal van illustraties en kaarten, door Jhr. G. von Schmidt auf Altenstadt; Verre scheiding, door L. C. Carbin; Correspondentie.

Inhoud van No. 7: De litteraire kunst geëerd door Dr. R. Broersma; Verzen, (Radium, Verwante zielen, De drie Bruiden) door A. v. G.; George Birnie (met portret naar Haverman) Monseigneur Edmundus Sybrandus Luypen, (met portret); Een nacht van oproer, door J. E. Jasper; Uit het rijk van Koningin Mode, door Mevr. A. C. Granpré Moliere—van Dissel; Onze prijsvraag.

Inhoud van No. 8: Om mensch te blijven door M. van Geuns; Een Indisch hotel in Parijs, door Henri Borel; Dr. J. G. Scheurer en het Petronella-hospitaal te Djokja, door J. J. Samwel (met tal van illustraties); Astrale adviezen, door W. van Delft; Uit de vrouwenwereld door M. S.; Het bloedbad te Keboan Pasar (met een plaat).

In No. 9, wordt een begin gemaakt met de plaatsing van een Boeienden Indischen Roman van **Anna de Savornin Lohman**, getiteld: „Liefde".

Door de **Uitg. Mij. „Het Gemeenschappelijk Belang", Haagpoort 4, Den Haag,** is in den handel gebracht een **leerboekje** voor

DE MALEISCHE TAAL

geschreven door den heer C. W. HOOGENDOORN, Gep. Ind. Onderwijzer, met medewerking van MAS SOEDJONO WIRJO, Hoofd der 1e Inlandsche School te Malang. Het boekje is groot 43 pag. en bevat o. m. een lijst van zelfstandige naamwoorden ten dienste van **militairen.**

Om eene ruime verspreiding te bevorderen is de prijs voor verkoop gesteld op **f 0.50** per ex.

Aanvragen te richten tot uw boekhandelaar of tot

De Uitgevers Mpij. „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG", Haagpoort 4, Den Haag.

F. H. BOTHE,
21, Veenestraat -- Den Haag.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveaute's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

Het weekblad **Themis**, Redacteur FRANS SCHAAP Jr., Den Haag, publiceert voortdurend een verscheidenheid van belangrijke bijzonderheden omtrent faillissementen, verdachte financieele aangelegenheden en verkeerde toestanden op rechtskundig gebied.

Voortdurende lezing van **Themis** zal menigeen voor schade vrijwaren.

Op het blad zijn geabonneerd: Rechterlijke Ambtenaren, Advocaten, Notarissen, Deurwaarders, Bankiers, Kooplieden, Fabrikanten, Winkeliers en Particulieren.

Behalve op uitgebreide schaal in Nederland, wordt het blad ook gelezen door verschillende Hollanders in Duitschland, België, Frankrijk, Engeland en Oost-Indië.

Prijs per jaargang **f 4.--** Los nummer franco na inzending van **f 0.50.**

Poppen.
OUDST en MEEST GESORTEERD adres in POPPEN en POPPENKLEEDING.
Poppen welke kunnen worden uit- en aangekleed,
tevens inrichting van alle voorkomende reparatiën aan de Pop.
Goedkoopst adres van de poppen merk COSMOPOLITE.
Al onze Poppen zijn geprijsd.
Th. A. KEET,
OUDE MOLSTRAAT 11 bij de Papestraat.

Vraagt **de bekende Sauces en** — FABRIEKSMERK T&D GEDEPONEERD — Uw Leverancier **Groenten, Soepen, Zuren van de Firma**
TIELEMAN & DROS, *Leiden.*

OOST en WEST.
RESTAURANT
LAAN VAN MEERDERVOORT 195.
Open iederen **werkdag** van **10** ure v.m. tot **7** ure 's avonds.
Des **Zondags** van **12** tot **7** ure n.m.
Toegang voor leden der Vereeniging en geïntroduceerden.
Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één sambal **(plat du jour)** f 0.80.
Diné f 1.50 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.
BONBOEKJES { **voor 10 plats du jour f 7.00,** **voor 10 diners f 12.50.**
Het lokaal is **telefonisch verbonden,** zoowel ten gerieve der leden, als tot het ontvangen van bestellingen.

Abonneert U op de
Bintang Hindia.
Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.
Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.
Proefnummer wordt U op aanvraag gaarne toegezonden.
DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.
De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.
„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG"
HAAGPOORT 4.
Ieder oud-gast steune door zijn abonnement!

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam. 1905	van Marseille. 1	te Port-Said. 1905	te Padang. 1905	te Batavia 1905
Lawoe	21 Jan.	2 Febr.	7 Febr.	27 Febr.	1 Maart.
Goentoer *	4 Febr.	16 „	21 „	13 Maart.	15 „
Merapi	18 „	2 Maart	7 Maart	27 „	29 „
Ophir *	4 Maart	16 „	21 „	10 April	12 April
Gedé	18 „	30 „	4 April	23 „	25 „
Sindoro *	1 April	13 April	18 „	7 Mei	9 Mei
Salak	15 „	27 „	2 Mei	21 „	23 „
Oengaran	29 „	11 Mei	16 „	4 Juni	6 Juni

* 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*

De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage*

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 's-Gravenhage.
Aan het **Bureau Laan van Meerdervoort 195,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie den heer G. C. A. DE WITT, *Reinkenstraat n°. 16.*

Een Juffrouw voor Kinderjuffrouw.

Een Dame voor Juffrouw van Gezelschap of lectrice.

Een bekwame linnennaaister.

Vier jonge Dames die als Gouvernante naar Indië willen.

Vijf geg. Ind. militairen voor oppasser, geldophalen enz.

Vier dames voor pianolessen.

Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.

Twee Dames voor het maken van uitzetten (eene te Leiden).

Eene Dame voor onderricht in fröbelen en handwerken (heeft diploma).

Een gep. off. reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.

Een geg. Ind. korpl. schrijver voor adm. betrekking.

Twee dames voor het geven van privaat en cursuslessen in talen en wiskundige vakken.

Een geg. O. I. militair, jaren lang als facteur en in bibliotheek werkzaam geweest, voor magazijnsknecht, kantoorlooper. bode, concierge, opzichter, huisbewaarder enz.

Twee dames voor het geven van lessen in de fransche taal en conversatielessen, waarvan eene met diploma middelbaar.

Een oud-Offic. Art., leeraar in Wisk. voor het geven van privaatlessen tegen billijken prijs.

Eene Dame voor Zanglessen.

Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.

Twee Dames voor waarnemen van een huishouden.

Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de ééne Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.

Een gep. sergt. maj., gehuwd, voor huisbewaarders, adm. betrekking, soldincasseeren,

Twee gew. O.-I. ambt. voor administratieve betrekking.

Een jong Meisje om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende
wonende te ______ wenscht
donateur-trice / lid te worden der Vereeniging **„Oost en West"**
tegen een jaarlijksche contributie van f ______
______ den ______ 190
Straat of gracht: ______ Handteekening: ______

R. E. J. Zieck en Zoon,
KLEEDERMAKERS,
Franklinstraat 92
en
Jan van Riebeekstraat 56,
DEN HAAG.
Leveren KLEEDING NAAR MAAT
van solide stoffen en billijken prijs.
Atelier voor nette reparatiën.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani